

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1947. G. 21. FEBRUĀRI Nr. 8 (110)

No Centralās vēlēšanu komisijas Latvijas PSR Augstākās Padomes vēlēšanām ZINĒJUMA par Latvijas PSR Augstākās Padomes 1947. gada 16. februāra vēlēšanu rezultātiem

Centralā vēlēšanu komisija paziņo pilnīgus datus par Latvijas PSR Augstākās Padomes 1947. gada 16. februāra vēlēšanu rezultātiem.

1947. g. 17. februārī līdz plkst. 16.00 Centralā vēlēšanu komisija bija saņēmusi no Apgabalu vēlēšanu komisijām pilnīgus datus par Latvijas PSR Augstākās Padomes vēlēšanu rezultātiem. Dati iegūti no visu 1831 iecirkņu vēlēšanu komisiju iesniegtajiem protokoliem.

Saskaņā ar Iecirkņu vēlēšanu komisiju iesniegtajiem datiem, bija reģistrēti 1.326.665 vēlētāji. No tiem Latvijas PSR Augstākās Padomes deputātu vēlēšanās piedalījās 1.323.375 vēlētāji, t. i., 99,75% reģistrēto vēlētāju kopskaita.

Visos 120 vēlēšanu apgabalos par komunistu un bezpartejisko bloka kandidātiem balsoja 1.311.889 vēlētāji jeb 99,13% balsošanā piedalījušos vēlētāju kopskaita. Pret komunistu un bezpartejisko bloka kandidātiem balsoja 9092 vēlētāji jeb 0,69% balsošanā piedalījušos vēlētāju kopskaita.

Saskaņā ar „Nolikuma par Latvijas PSR Augstākās Padomes vēlēšanām” 79. p., par nederīgiem atziti 2391 biļeteni.

Centralā vēlēšanu komisija pārbaudīja katru vēlēšanu apgabala materiālu un saskaņā ar „Nolikuma par Latvijas PSR Augstākās Padomes vēlēšanām” 37. p. reģistrēja ievēlētos Latvijas PSR Augstākās Padomes deputātus visos 120 vēlēšanu apgabalos.

Visi ievēlētie deputāti ir komunistu un bezpartejisko bloka kandidāti.

PADOMJU ARMĪJA

Boļševiku partijas, lielā Staļina gudrā vadībā Padomju Savienības tautas sekmiņi pārvar daudzās pēckara grūtības un gūst arvien jaunus un jaunus uzvaras tautas saimniecības atjaunošanas un attīstības darbā. Šai lielajai dzīves celtniecības cīņai fronte roku roku ar visam daudzajām mūsu zemes tautām iet arī latviešu tauta. Mēs ar uzviju izpildījām Staļina ceturtais piecēdams pirmā gada plānu. Padomju Latvijas strādnieki, zemnieki, inteliģence lielā vienotībā šodien veic piecēdamos otrā gada plāna uzdevumus, kas vēl vairāk cels mūsu tautas labklājību, mūsu darbaļaužu materiālo un kultūras līmeni. Šī mūsu tautas morālā un politiskā vienība, ko apliecinājam lielajā 16. februāra dienā, savas balss nododot par komunistu un bezpartejisko bloka kandidātiem, par mūsu pirmo kandidātu lielo Staļinu un viņa tuvākajiem cīņu biedriem Molotovu un Zdanovu, ir kila tam, ka ar vēl lielāku uzdevu veiksim arī šo uzdevumu.

Tādi ir apstākļi, kādos Padomju Savienības tautas atzinē šogad savas varoniskās armijas divdesmit devīto gadadienu. Padomju tauta stingri pārliecināta, ka PSRS Bruņotie spēki uzstiegs un droši apsargā viņas drošību un mierīgo radošo darbu. Lielā Tēvijas kara gados mūsu tauta savām acīm pārliecinājās par to, ka viņa pilnīgi var pāļauties uz savu armiju kā kara, tā miera dienās.

Padomju Armiju radījis boļševiku partija, tās lielle vadoņi Ļeņins un Staļins, lai aizsargātu strādnieku un zemnieku intereses, lai nodrošinātu mūsu Dzimtenes drošību. Lielā Oktobra Sociālistiskā revolūcija gāza buržuāzijas un mužnieku varu Krievijā un visu varu veltī nodeva darbaļaužu — strādnieku un zemnieku rokās. 1917. gadā uz cariskās Krievijas rupjām pacēlās jauna, Padomju valsts. Revolūcija salauza visu veco valsts aparātu, tai skaitā arī veco armiju. Padomju valdība sāka dibināt savu, jaunu armiju — cīņu uzvaru guvušo strādnieku un zemnieku armiju.

1918. gada 28. janvārī Ļeņins parakstīja likumu par Padomju valsts Bruņotie spēki — Strādnieku un Zemnieku Sarkanās Armijas radīšanu. Mēnesi vēlāk, 23. februārī, tikko sformētie jaunās armijas pulki pirmo reizi sakāva vācu imperialisma kara spēku pie Narvas un Pleskavas. Šī diena tad arī kļuva par PSRS Bruņotie spēki dzimšanas dienu.

Savas pastāvēšanas gados Padomju Armija nostāigājusi slaveni uzvaru ceļu. Viņa godam atainoja savu vēsturisko misiju. Pilsoņu kara gados Sarkanā Armija nosargāja jauno padomju valsti no neskaitāmo ieinādieku uzbrukumiem. Pirmo triju Staļina piecēdāmu laikā Sarkanā Armija uzlicēji sargāja padomju tautas mierīgo radošo darbu, dodot nāvīgu triecienus visiem, kas mēģināja to traucēt — japāņu militaristiem pie Hasana un Hālchingolās un baltsoņu interventiem 1939./40. gadu ziemā. Tēvijas kara lielajās kaujās varonīgā Padomju Armija sakāva mūsu zemes mūsu iekārtas un mūsu tautu ieinādieku — vācu fašistu un japāņu imperialistu armijas, nosargāja mūsu Dzimtenes brīvību un neatkarību un palīdzēja Eiropas tautām nomest ieinādieku vācu fašistisko verdzības jūgu.

Nav pasaulē otras tādas armijas, kurai tanta veltītu tādu mīlestību, tā rūpētos un gādātu par tās vajadzībām. Padomju Armijai — tās varonīgajiem karavīriem veltīti arī labākie padomju rakstnieku darbi. Mēs visi esam lasījuši Alekseja Tolstoļa „Maizīti”, kurā, starp citu, notēlotas arī varonīgo latviešu sarkano strēlnieku cīņas, aizstāvo Oktobra revolūcijas iekarotājus, esam lasījuši Nikolaja Ostrovska „Vētra dzimīšos” un „Kā rūdījās tērauds” un daudz citu darbu. Padomju Armijas nemirstīgajiem varoņdarbiem Lielajā Tēvijas kara, tas karavīru, virsnieku un ģenerāļu vīrišķībai, pašizbēdzībai un kaujas mācībai veltīta gandrīz visa labākā Tēvijas kara laika padomju daiļliteratūra. Lai minam tāds darbus kā K. Simonova „Dienas un nakts”, Gorbatova „Neizvērtos”, M. Solohova lielo, vēl nepabeigto epeju „Vīģi cīnījās par dzimteni”, J. Solohova, L. Leonova, V. Grosmana, Vs. Viņņevska, A. Korņeicka un citu autoru darbus, daudzās lugas, poēmas, dzejas. Padomju Armijas nemirstīgie varoņdarbi cīņās par mūsu Dzimtenes varonību un neatkarību, par mūsu tautas mieru un laimīgu dzīvi apdziedāti neskaitāmajās dziesmās un kompozīcijās, atveidoti gleznās un granītā, tos mēs redzam uz kino ekrāniem, uz teātru skatuve.

Arī latviešu padomju Tēvijas kara laika literatūras labāko darbu varonis ir — Padomju Armijas, latviešu strēlnieku divīzijas cīnītājs. Latviešu strēlniekiem, viņa varonībai, dzimtenes mīlestībai un naidam cīņā pret mūsu zemes gadsimtu ieinādieku vācieti veltīti Andreja Upīša, Arīda Lāča, Annas Sakses, Jāņa Granta, Arvīda Grīguļa, Jūlija Vanaga, Meinharda Rudziša, Indriķa Lēmana, Anatola Imermana, Andreja Baloža, Jāņa Grota un citu stāsti, lugas, dzejas. Plaša latviešu tautas cīņu alna Padomju Armijas rindās mākslinieku atveidu rod Viļa Lāča lielajā romānā „Vētra”.

Tāču mūsu literatūra tāpat kā citas mūsu mākslas nozares vēl ir lieli jo lieli parādnieki savas armijas priekšā. Padomju Armijas, mūsu Bruņotie spēki temat jābūt tai, kas vienmēr savīgotu un aizrautu latviešu padomju literatūras un tēlotājas mākslas meistarus, komponistus, architektus un skatuves māksliniekus. Mums visiem vēl ir daudz kas darāms, lai augsti mākslinieciskos darbos parādītu visas tās īpašības, kas mūsu Padomju Armiju stāstīr no visām kapitalistisko valstu armijām.

Padomju Armija ir atbrīvoto strādnieku un zemnieku armija. Oktobra revolūcijas armija, proletariāta diktatūras armija, vienīgā patiesā tautas armija. Padomju Armija ir mūsu zemes tautu brālības un draudzības armija. Tajā vienā ierindā leročus nes un, kad Dzimtene briesmās, vienā pozīcijā cīnās visu mūsu daudznaču valsts lielo un mazo tautu pārstāvi. Lielā Tēvijas kara frontēs mēs vienlīdz uzlicēji aizstāvējam savu socialistisko Dzimteni piecu pie pleca ar krieviem, uzbekiem, ukraiņiem, kazahiem, igauņiem un baltkrieviem. Mēs kopā ar čuvašiem un Karelījas somiem aizstāvējam Maskavu; krievi, uzbeki un tatarī palīdzēja mums atbrīvot Rīgu. Latvijā Mūsu armija — visu apspiesto tautu draugs un aizstāvis. Tā nepārtraukti stāv pasaules tautu miera sardzē. Kopš

pirmajām savas pastāvēšanas dienām Padomju Armija audzināta un mācīta cīnīt citu zemju tautas, sargāt mieru tautu starpā, bet tie kari, kurus tā bija spiesta izcīnīt, bija atbrīvošanas, taisnīgie kari. Otrā pasaules kara gados ar Padomju Armijas atbalstu verdzības jūgu nometa un demokratiskas brīvības sev izkaroja daudzas Eiropas valstis no Baltijas līdz Vidusjūrai. Padomju Armijas uzvaru rezultātā visa pasaule nostiprinājās progresīvā doma.

Mūsu tauta, kas karsti mīl savu armiju un pastāvīgi pieņem tās varonības stiprināšanu, lielos mākslas darbos grib redzēt savas armijas varonības un varonības avotus, kas nodrošināja tai tik spožu uzvaru Tēvijas kara frontēs.

Viens no Padomju Armijas uzvaru priekšnoteikumiem ir tās karavīru un virsnieku politiskā apzinība un disciplinētība. Boļševiku partija audzināja padomju cīnītājus marksisma-ļeņinisma nemirstīgo ideju garā. Vismācīgā pārbaudījumu gados jo sevišķi izpaužas padomju tautas un viņas armijas augstās morālās īpašības. Cīņa par savas socialistiskās Dzimtenes brīvību un neatkarību iedvesmoja karavīrus vislielākajiem varoņdarbiem.

Tēvijas kara iznākums pierādīja padomju kara tehnikas pārākumu par jebkuras citas armijas tehniku. Ģeniālā staļiniskā kara māksla izaudzināja un izvirzīja atbildīgos posteņus jauna tipa karavadoņus — ģenerāļus un Padomju Savienības maršālus, kas organizēja un vadīja visas cīņas operācijas pret ieinādieku desmitūkstoš kilometru garajā frontē.

Lai nodrošinātu savas armijas uzvaru Tēvijas kara, visa padomju tauta bez pārstājas, dienām un naktīm strādāja frontē. Padomju laudis nebaidījās grieztību, ne materiālo trūkumu, lai vairāk dotu frontē.

Lielā vēsturiskā Padomju Savienības, varonīgās Padomju Armijas uzvara Tēvijas kara nesaraunājī saistīta ar biedra Staļina — mūsu tautas vadoņa un skolotāja, ģeniālā karavadoņa vārdu. Biedrs Staļins stāvēja pie Sarkanās Armijas sūpāja pilsoņu kara gados, biedrs Staļins miera gados nepārtraukti rūpējās par mūsu armijas kaujas spēju stiprināšanu, biedrs Staļins Tēvijas kara gados radīja jaunu kaujas taktiku, kas dažādos kara etapos vienmēr deva pareizu stāvokļa atrisinājumu un nodrošināja uzvaru.

Tādi ir mūsu armijas uzvaru avoti, uzvaru, kas nodrošināja visām Padomju Savienības tautām, tai skaitā arī latviešu tautai, brīvību un neatkarību, mierīga radoša darba apstākļus, sarga to centieniem pēc tālākas materiālas un kulturālas labklājības, stāv visas pasaules tautu miera sardzē. Visam tam jārod atveids augstvērtīgos mākslas darbos. To izdarīt ir mūsu pienākums.

Padomju tauta visas savas spējas ziedo Staļina ceturtais piecēdams plāna lielo uzdevumu izpildīšanai. Tā zina, ka mūsu Dzimtenes — Padomju Socialistiskā Republikā Savienības — ekonomiskās un militārās varas tālākā stiprināšanā — ilgstošā miera kila. Būdam uzlicēji Ļeņina novēlējumiem, boļševiku partijas un biedra Staļina vadībā. Padomju Armija arī turpmāk būs uzlicēji mūsu Dzimtenes drošības un tautu miera sargātāja.

STRĀDĀ, BIEDRĪ, UN ESI DROŠS, TAVU DARBU SARGA PADOMJU ARMĪJA!

Mākslinieka V. Korecka zīmētās plakats

Valdis Lukss

23. II 47.

Katru gadu šai varoņu dienā tūkstoš atmiņu brāžus mums kādē atkal uzbrūkus, rētas un sviedri, dzīvi blakus mums kritušie biedri — preti nāvei mēs traucāmies stāt.

Katru gadu šai varoņu dienā kauju ceļus sirds izstāigāt grib: izbrīst purvus un slīkšņus līdz galam, spītēt negantiem puteņiem, salam, redzēt, naktīs kā sāvīgi zib.

Katru gadu šai varoņu dienā kara mēteļi noglāsta skots, Raupā audumā asiņu pēdas — redz tur karavīru priekus un bēdas, ko tas ugunīs izjutis pats.

Katru gadu šai varoņu dienā savu briedumu apzinām mēs, savus spēkus mēs jaunotus jūtam, Savus spēkus lai darbā nu sūtam — katrā kaujā tie uzvarēt spēš!

Katru gadu šai varoņu dienā sveicam tos, kuriem šautenes mirdz, kuri sardzē — lai varam mēs brīvi skaistai celt savu padomju dzīvi, lai par piecēdām deg mūsu sirds!

DIVKĀRŠA JUBILEJA

Pirms diviem gadiem, kad atbrīvotā Rīga svinēja Padomju Armijas dienu, Valsts Krievu drāmas teātris pirmo reizi sniedza skatītājiem K. Simonova lugu „Tā arī būs”. Sigada 23. februārī teātris atzinē šīs lugas simto izrādē. Izrādē piedalās visi tie mākslinieki, kas nepārtraukti tēloja lugas galvenās lomas. Pulksteņa Saveljeva lomā redzē-

sim nopelniem bagāto mākslas darbinieku J. Jurovski, arhitekta profesora lomā — nopelniem bagāto skatuves mākslinieku N. Barabanovu, pulksteņa Ivanova lomā — nopelniem bagāto skatuves mākslinieku A. Astarova, Pārējās lomas tēlo Kovalca, Astarova, Bunčuka, Zvanova, Stepanovs u. c.

Ģatavošanās tēlotājas mākslas Vissavienības izstādei 1947. gadā

PSRS Mākslas lietu komitejas priekšsēdētāja vietnieka Sisojeva vadībā Maskavā organizēta Vissavienības mākslas izstādes komiteja. Šī gada janvārī beigās notika šīs komitejas locekļu pirmā sanāksme, kurā apsprieda jautājumu par Latvijas, Igaunijas un Leningradas mākslinieku piedalīšanos šinī izstādē. Ar referātiem un zinātniskiem uzstāžiem L. Svemps (Latvijas PSE), Adamsons Eriks (Igaunijas PSR), R. Bogorodskis, G. Rjažskis un D. Smarņnovs (Leningrada), dodot pārskatu par mākslinieku ģatavošanos šai izstādei, Sanāksme atzinēja, ka Latvijas un Igaunijas mākslinieki ar ievērojamu darba pacēlumu ģatavojas Vissavienības mākslas darbu izstādei Maskavā. Paplašinājusies tēlojošās mākslas darbu tematika. Daudzi mākslinieki, kas līdz šim bija atrāviesies no dzīves īstenības savos darbos, tagad pievērsušies tautas dzīves un darba temām.

mākslas izstādē Maskavā, kas būs tuvākā laika izcilākais notikums mākslas dzīvē.

Lai atzīvinātu radošā darba pieredzes apmaiņu un tuvāk iepazītos ar mūsu republikas mākslas dzīvi, š. g. aprīlī un augustā paredzēta Staļina premijas laureāta V. Muchina, D. Smarņnova un Leningradas Mākslinieku savienības priekšsēdētāja V. Seroņa viesošāšanās Rīgā. Komiteja atzina par nepieciešamiem un vajadzīgiem Latvijas PSR mākslinieku izbraukumu uz Maskavu, Leningradu un citām Padomju Savienības pilsētām, lai tuvāk iepazītos ar PSRS izcilāko mākslinieku un mākslas iestāžu darbu. Tāpat komiteja atzina par vēlamu, lai mūsu mākslinieki iesūtītu savus darbus lielāko Padomju Savienības pilsētu mākslas saloniem, tādā kārtā iepazīstinot pārējo republiku māksliniekus ar latviešu mākslinieku sasniegumiem.

Šī gada vasaras beigās Rīgā notiks to latviešu mākslinieku darbu izstāde, kas domāti eksponēšanai Vissavienības

IZĀIDĀ GUMENE

A. Gļekovs, L. Gurevičs

Darbojas:

Ābele Jānis — pulkvedis. Bukrejevs Boriss Ivanovičs — vecākais leitnants, pulkveža adjutants.
Elizabete Sergejevna — jauna inženiere. Vaņa — Nachimova skolas audzēkne

Darbība norisinās 23. februārī pulkveža Ābeles dzīvoklī. Skatutes centrā aplāts galds. Nomaļus priekšplānā galdīņš ar telefonu

Pulkvedis: *uznāk, viņam rokās vairāki šķitūji. Tā, tā... Trijām personām, pa divi šķitūji katrai... Izkārto traukus. — Naži, dakšņas... Divas lielas glāzes, viena maza... Viss pilnīgā kārtībā. Atskan telefona zvans. — Pulkvedis Ābele klausās. A — ā... Esiet sveicināts, biedr pulkvedī, kapteinī! Jums tāpat. Vai atsūtīt?... Liels paldies! Vairbūt mašīnu aizsūtīt? Tātad adresi viņš zina? Pats ieradīsies?... Nu labi... Paldies! Jums tāpat... Man taču šodien ir ģimenes svētki... Jā, jā... Tāpēc, ka Padomju Armija ir mana ģimene... Un turklāt man pašam tā kā dzimšanas diena... Ko? Nē, nē... Savu dzimšanas dienu es neatceros... Tas ir noticis tik sen atpakaļ... Jā... Lietā tāda, ka 1918. gada 23. februārī es personīgi pie Pleskavas kāvu vāciešus... Tiesa, kā vienkārs karavīrs, bet kāvu... Un stipri. Tā, tā... Tātad, ko jūs atsūtīsiet manos svētkos, biedr pirmā ranga kapteinī? Teicamnieki?... Loti teicami, lieliski!... Vislabāko? Pavisam labi... Vēlreiz pateicos! Novēlu jums veselību! Noliek telefona klausuli. Tātad viesis būs... Bet kur gan aizkavējies mans adjutants?*

Adjutants: *ienāk ar saņiem: Esmu šeit, biedr pulkvedī!*

Pulkvedis: Vai viss kārtībā?

Adjutants: Viss, biedr pulkvedī, izņemot krējumu.

Pulkvedis: Krējumu?

Adjutants: Tieši tā. Glāzi ar krējumu iebāzu kabatā, iekāpu tramvajā un te nu bija...

Pulkvedis: Kas bija?

Adjutants: Tas, biedr pulkvedī, ka mans mētlis tagad kaltejas priekšstaba...

Pulkvedis: *smejas: Kas tev līka pirkt krējumu un turklāt vēl bāzt to mēteļa kabatā? Ak, tu... Un vēl akademiā mācījies...*

Adjutants: Atļaujiet zinot... Akademiā gan mums par krējumu nebija nekādas runas.

Pulkvedis: Ai, Boris, Boris... Un tu vēl gribi, lai es tev sameklēju līgavu...

Adjutants: Kad apprecēšos, tad pēc krējuma vairs nebūs jābraukā...

Pulkvedis: Jā, tas gan var gadīties...

Adjutants: Un kā ir ar viesi, biedr pulkvedī?

Pulkvedis: Tikko zvanija Nachimova skolas priekšnieks... Viesis būs. Bet tagad paskatīsimies, ko tu esi atnesis. Sardines, desas... Tā, tā. Bet kas tur? Siers... Dzeltenais siers. Mans mīļais, tu esi brašns zēns. Un arī zivis ir labas. Galds mums būs lielisks. Saldais mums ir...

Adjutants: Un rūgtais — arī. Uzliec uz galdā pudeli.

Pulkvedis: Labi. Nu, bet vai vīnu tu nopirkī?

Adjutants: Vīnu? Kāpēc gan vīnu? Dāmas pie mums it kā nav paredzētas.

Pulkvedis: Bet zēnu, nachimovietī, vai tad to tu ar degvīnu pacienāsi?

Adjutants: N-nē... Par to es nebiju padomājis... Un kāpēc gan jūs esat uzaicinājuši šo nachimovietī?

Pulkvedis: Tu to nesapratīsi, Boris. Nesapratīsi, mans dārgais, jo tu esi jauns. Un tāpēc arī nesapratīsi...

Adjutants: — Kopā ar jums esmu nostaigājis gandrīz visas kara gaitas un arvien brīnījies...

Pulkvedis: Nu, un kādēļ?

Adjutants: Jūs taču katrā sādā, nenogaidījāt pat lāgā kaujas beigās, jau devāt pavēli pievest ēdenu, sapulcināt bērnu un pabarot tos... Jūs jau nu gan neesat nekāds galējību cilvēks, dienesta attiecībās diezgan stingrs, bet te uz reizes sākat nodarboties ar bērniem, gluži kā kāds vectēvs...

Pulkvedis: Jā, vectēvs... Vectēvs... pie sevis — Bet liktenis nebija lēms...

Adjutants: Ko?

Pulkvedis: Nu, kļūt par to pašu vectēvu... Bet notikt tas varēja gan...

Adjutants: Vai jūs vēl arvien atceraties savu dēlu?... Sen jau gribeju jums jautāt, kur jūs dēls gāja bojā?

Pulkvedis: Tālajos Austrumos. Dz robežas. Jau 1931. gadā.

Adjutants: — Tātad viņš bija robežsargs?

Pulkvedis: Jā. Tieši no skolas un tūlīt sardzē. Domāju — sak' — dēls — virsnieks, tātad turpināsies Ābeles karavīru ģimene. Ābols, taču, kā zināms, kā to saka mūsu latviešu valodā, nekrit tālu no ābeles... Man jau trīs reizes nācies kaut vāciešus, gan 1914., gan 1918. gadā un Tēvijas kara laikā... Arī dēls sāka staigāt karavīra gaitas... Es pat sapņoju arī par dēlādēlu, domāju, ka arī viņš būs virsnieks... Bet liktenis bija lēms citādi. Mans dēls pat apprecēties nepaguva.

Adjutants: Bet varbūt jūs nekā noteikta nezināt? Vai jūs nesarakstījāties?

Pulkvedis: Tani laikā es atrodos tieši Rīgā un strādāju pagrīdē. Nebija laika domāt par vēstulēm. Pēc tam nokļuvi Ulmana cietumā. No cietuma iznācu tikai 1940. gada jūnijā... Tad arī uzzināju par dēlu.

Adjutants: Un tagad izrādās, ka jūs esat viens?

Pulkvedis: Viens. Sleva drīz pēc dēla dzemdībām nomira, arī radnieka pēc vācu iebrokuma šeit man vairs nav neviena...

Adjutants: Zēl, ka jums nav bijis meitņas...

Pulkvedis: Tas nu būtu tas mazākais. Dēls, tas ir karavīrs, dzimtas turpinātājs. Bet meitene vēl var atvest mājās tādu znotu kā tu... Un viņš sāks bāzt kabatā krējumu, aizmirsis, ka jāatnes vīns...

Adjutants: Jums ir pārāk jauna atmiņa, biedr pulkvedī...

Pulkvedis: Pietīks kult tukšus salmus, — aizticiet pēc vīna... Ak jā! Tev taču žūst mētlis... Tātad vajadzēs liet man pašam... Bet tu te pūkmandē parādī... Aiziedams atskatās atpakaļ. Ja tev no virtuves ievajagās kafijas trauku, tad tikai skaties, ka to neieliec kabatā...

Adjutants: Biedr pulkvedī... Tagad viņš divas nedēļas neliks man miera ar to krējumu... Bet labs večiņš... Tikai skumst... Nav jau viegli nodzīvot tādu dzīvi un pie tam vēl vecumā palikt vienam... Nē, viņš nemaz tik večs vēl nav, viņš vēl ir gluži brašns... Zvans pie durvīm. Te jau arī mūsu viesis klāt... Atvēršams durvis... Lūdzu, lūdzu, nākamo virsniek... Apraujas, kāpjjas atpakaļ. Atvainojiet!

Adjutants: Jā, pareizi, šeit. Lūdzu, ienāciet, piesēdieties...

Adjutants: Jā, pareizi, šeit. Lūdzu, ienāciet, piesēdieties...

Adjutants: Jā, pareizi, šeit. Lūdzu, ienāciet, piesēdieties...

Adjutants: Jā, pareizi, šeit. Lūdzu, ienāciet, piesēdieties...

Adjutants: Jā, pareizi, šeit. Lūdzu, ienāciet, piesēdieties...

Adjutants: Jā, pareizi, šeit. Lūdzu, ienāciet, piesēdieties...

Adjutants: Jā, pareizi, šeit. Lūdzu, ienāciet, piesēdieties...

Adjutants: Jā, pareizi, šeit. Lūdzu, ienāciet, piesēdieties...

Adjutants: Jā, pareizi, šeit. Lūdzu, ienāciet, piesēdieties...

Adjutants: Jā, pareizi, šeit. Lūdzu, ienāciet, piesēdieties...

Adjutants: Jā, pareizi, šeit. Lūdzu, ienāciet, piesēdieties...

Adjutants: Jā, pareizi, šeit. Lūdzu, ienāciet, piesēdieties...

Adjutants: Jā, pareizi, šeit. Lūdzu, ienāciet, piesēdieties...

Adjutants: Jā, pareizi, šeit. Lūdzu, ienāciet, piesēdieties...

Adjutants: Jā, pareizi, šeit. Lūdzu, ienāciet, piesēdieties...

Adjutants: Jā, pareizi, šeit. Lūdzu, ienāciet, piesēdieties...

Adjutants: Jā, pareizi, šeit. Lūdzu, ienāciet, piesēdieties...

vecākās māšas uzdevumu — uzmeklēt kādu Jāni Ābeli, gados jau labi padzīvojušu cilvēku, pāri par piecdesmitiem, pēc nodarbošanās mehanikā... Un tā nu es kļīstu apkārt ar adresu galdā iegūtām izziņām...

Adjutants: Jūsu uzdevums nav viegla... Bet kāpēc jūs māsai vajadzīgs šis Ābele?

Adjutants: Tas, kuru mēs gaidām, tiešām ir Ābele un Jānis, un viņam ir arī pāri par 50 gadiem...

Adjutants: Te tev nu bija! Bet arī otra pazīme nesakrīt... Viņš nav vis mehanikā, bet gan pulkvedis...

Adjutants: Tas, kuru mēs gaidām, tiešām ir Ābele un Jānis, un viņam ir arī pāri par 50 gadiem...

Adjutants: Te tev nu bija! Bet arī otra pazīme nesakrīt... Viņš nav vis mehanikā, bet gan pulkvedis...

Adjutants: Te tev nu bija! Bet arī otra pazīme nesakrīt... Viņš nav vis mehanikā, bet gan pulkvedis...

Adjutants: Te tev nu bija! Bet arī otra pazīme nesakrīt... Viņš nav vis mehanikā, bet gan pulkvedis...

Adjutants: Te tev nu bija! Bet arī otra pazīme nesakrīt... Viņš nav vis mehanikā, bet gan pulkvedis...

Adjutants: Te tev nu bija! Bet arī otra pazīme nesakrīt... Viņš nav vis mehanikā, bet gan pulkvedis...

Adjutants: Te tev nu bija! Bet arī otra pazīme nesakrīt... Viņš nav vis mehanikā, bet gan pulkvedis...

Adjutants: Te tev nu bija! Bet arī otra pazīme nesakrīt... Viņš nav vis mehanikā, bet gan pulkvedis...

Adjutants: Te tev nu bija! Bet arī otra pazīme nesakrīt... Viņš nav vis mehanikā, bet gan pulkvedis...

Adjutants: Te tev nu bija! Bet arī otra pazīme nesakrīt... Viņš nav vis mehanikā, bet gan pulkvedis...

Adjutants: Te tev nu bija! Bet arī otra pazīme nesakrīt... Viņš nav vis mehanikā, bet gan pulkvedis...

Adjutants: Te tev nu bija! Bet arī otra pazīme nesakrīt... Viņš nav vis mehanikā, bet gan pulkvedis...

Adjutants: Te tev nu bija! Bet arī otra pazīme nesakrīt... Viņš nav vis mehanikā, bet gan pulkvedis...

Adjutants: Te tev nu bija! Bet arī otra pazīme nesakrīt... Viņš nav vis mehanikā, bet gan pulkvedis...

Adjutants: Te tev nu bija! Bet arī otra pazīme nesakrīt... Viņš nav vis mehanikā, bet gan pulkvedis...

Adjutants: Te tev nu bija! Bet arī otra pazīme nesakrīt... Viņš nav vis mehanikā, bet gan pulkvedis...

Adjutants: Te tev nu bija! Bet arī otra pazīme nesakrīt... Viņš nav vis mehanikā, bet gan pulkvedis...

Adjutants: Te tev nu bija! Bet arī otra pazīme nesakrīt... Viņš nav vis mehanikā, bet gan pulkvedis...

Adjutants: Te tev nu bija! Bet arī otra pazīme nesakrīt... Viņš nav vis mehanikā, bet gan pulkvedis...

Adjutants: Te tev nu bija! Bet arī otra pazīme nesakrīt... Viņš nav vis mehanikā, bet gan pulkvedis...

Adjutants: Te tev nu bija! Bet arī otra pazīme nesakrīt... Viņš nav vis mehanikā, bet gan pulkvedis...

Adjutants: Te tev nu bija! Bet arī otra pazīme nesakrīt... Viņš nav vis mehanikā, bet gan pulkvedis...

Adjutants: Te tev nu bija! Bet arī otra pazīme nesakrīt... Viņš nav vis mehanikā, bet gan pulkvedis...

Adjutants: Te tev nu bija! Bet arī otra pazīme nesakrīt... Viņš nav vis mehanikā, bet gan pulkvedis...

Adjutants: Te tev nu bija! Bet arī otra pazīme nesakrīt... Viņš nav vis mehanikā, bet gan pulkvedis...

Adjutants: Te tev nu bija! Bet arī otra pazīme nesakrīt... Viņš nav vis mehanikā, bet gan pulkvedis...

Adjutants: Te tev nu bija! Bet arī otra pazīme nesakrīt... Viņš nav vis mehanikā, bet gan pulkvedis...

Adjutants: Te tev nu bija! Bet arī otra pazīme nesakrīt... Viņš nav vis mehanikā, bet gan pulkvedis...

Adjutants: Te tev nu bija! Bet arī otra pazīme nesakrīt... Viņš nav vis mehanikā, bet gan pulkvedis...

Pulkvedis: Tu, Boris, šķiet, būs saicis stiprināties jau pirms pusdienām?

Adjutants: Nekādā ziņā ne, biedr pulkvedī! Lūk, pudele stāv tāpat kā bijusi un nav aitasita vajā... Ak, biedr pulkvedī, ja jūs zinātu, kādas viņai ir acis!

Pulkvedis: Tu mani baidi, Boris... Liekas, tu neesi vesels. Un kas tas? Paceļ no grīdas mutautiņu. Kas tās par smaržām... Tā, tā... Vai pie tevis ir bijis kāds viesis?

Adjutants: Gluži nejausi, ticiet manam vārdam! Padomājiet tikai, zvans un viņa... Man, viņa saka, vajaga sastapt pilsoni Ābeli, bet acis viņai pie tam... ai, ai, ai... Padomājiet tikai, vecākās māšas uzdevumā, viņa saka, esmu inženiere, viņa saka, un man vajaga sastapt vectēvu, viņa saka...

Pulkvedis: Tu esi beigts cilvēks! Bija man reiz adjutants, bet nu vairs nav... Biedr vecāko leitnant, pavēlu jums skaidri un saprotami zinot par stāvokli!

Adjutants: Klausos! Pirms desmit minūtēm jūs dzīvokļa rajonā parādījās jaunava, vārdā Elizabete, un ārkārtīgi skaista...

Pulkvedis: Nu, isāk, isāk!...

Adjutants: Un jautāja pēc mehanikā Jāņa Ābeles, kas esot viņas vecākās māšas dēla vectēvs...

Pulkvedis: Un ko tu viņai atbildēji?

Adjutants: Teicu, ka šeit nekāda mehanika un vēl jo vairāk nekāda vectēva nav. Pēc tam viņa arī pazuda Padomju bulvarā virzienā.

Pulkvedis: Pag, pag, pag! Ko gan tu esi izdarījis? Vai tu saproti, ko tu esi izdarījis?

Adjutants: Piedodiet, nekā nezīnu...

Pulkvedis: Pēc savas civilās specialitātes es taču esmu mehanikā! Varbūt, ka viņa tajāni mani meklēja?

Adjutants: Bet no kurienes gan jūs būtu izrāvuši dēlādēlu?

Pulkvedis: Jā, tur jau ir tā neskaidriba. Un tā jāizgaisina. Lūk, kas, — vai tev virziens ir zināms?

Adjutants: Taisni tā. Padomju bulvaris, Smiļšu ielas stūris...

Pulkvedis: Tūlīt, uz pēdām steidzies pēc viņas! Mētlis jau ir izžuvis. Un atved man viņu par katru cenu!

Adjutants: Atvedīšu. Steidzamības kārtībā! Ātri prom.

Pulkvedis: *Beidzies!*

Adjutanta balss: Nekādā ziņā!

Pulkvedis viens: — Interesanti... Jānis Ābele, mehanikā... Bet dēlādēls?... Nekas, gan jau noskaidrosies. Pie durvīm zvans. Droši vien, mūsu teicamnieks... Es gandrīz vai biju piemirsis viņu... Atver durvis. — Esiet sveicināti!... Ienāk Vaņa — nachimovietis, apmēram 15 gadus vecs.

Vaņa: Es, Rīgas Nachimova skolas audzēkne, ar pirmā ranga kapteiņa pavēli esmu sūtīts pie jums, biedr pulkvedī, viesos...

Pulkvedis: Brīvi! Jūs, dārgais draugs, esat pie manis viesos, nevis dienesta darīšanās. Jūtieties kā mājās un sēdieties bez atļaujas un bez ziņošanas. Saprātāt?

Vaņa: Saprātu. Atļaujiet palūgt?

Pulkvedis: Atkal nelaime! Nevis atļaujiet, bet vienkārši — jautājiet! Ko jūs gribat man teikt, jaunais cilvēks?

Vaņa: Es gribētu, ja iespējams, padzerties ūdeni. Es ļoti steidzos, man kļuva karsti...

Pulkvedis: Lūdzu, dzeriet! Novēlciēt mētlis... Tā, tagad apsēdieties! Kā jūs sauc?

Vaņa: *pieceldamies: Ivans...*

Pulkvedis: Sēdieties! Ivans? Tātad vārdabralis. Arī mani sauc par Ivanu. Vai, labāk sakot, par Jāni. Un mans tēva vārds ir Pēteris. Vai tuvnieki jums ir?

Vaņa: *atkal pieceļas kājās: Tēvs krita varoņa nāvē...*

Pulkvedis: *pie pauzes: Sēdies, dārgais... Tēvu esi pazaudējis. Tā ir, protams, grūta lieta. Bet ja viņš ir kritis varoņa nāvē, tad esi viņa slavenās piemēšanas cienīgs... Bet kur mātē?*

Vaņa: *atkal pieceļas un tūlīt atkal atsēstas.*

Pulkvedis: Jūs vajadzēs piesiet pie galdā...

Vaņa: Mātē Sibīrijā. Strādā fabrikā kā konstruktore.

Pulkvedis: Un vairāk neviena jums nav?

Vaņa: Vēl ir... Vēl man ir vectēvs...

Pulkvedis: Vai jūs viņu mīlat, savu vectēvu?

Vaņa: Ak, ko nu... Es viņu pat ļoti mīlu...

Pulkvedis: Tātad tavs vectēvs ir labs cilvēks?

Vaņa: Un kā vēl! Lielisks cilvēks!

Pulkvedis: *nopūdzamies: Priecājos par jums, Vaņa. Nu, bet kas viņš tāds ir, tas jūsu vectēvs? Un kur viņš atrodas?*

Vaņa: Redziet, biedr pulkvedī, tas ir ļoti garš stāsts. Mans vectēvs...

Pulkvedis: Pagaidiet... Lakstīgalu ar dziesmām nebaro. Ja jau tas ir garš stāsts, tad vispirms ir jāpaēd pusdienas un pēc tam to noklausīsimies. Lūdzu, pie galdā, Vaņa...

Vaņa: Atļaujiet, biedr pulkvedī, pirms pusdienām nomazgāt rokas!

Pulkvedis: Jā, tas ir prātīgi teikts... Iesim! Aiziet.

Adjutants balss: Mēs arī esam klāt! Lūdzu, šurp, Elizabete Sergejevna.

Elizabete Sergejevna ienākot: Tas nu vairs ne pēc kā neizskatās! Es esmu uztraukusies... Tā ir jūsu laime, ka es nesatiku...

Adjutants: Jums tomēr būs jāsamierinās ar mūsu sabiedrību...

Elizabete Sergejevna: To nu gan mēs vēl redzēsim! Es sūdzēšos jūsu pulkvedim...

Pulkvedis ienākams: Sūdzēsties? Kas tad jums ir ko nodarījis?

Elizabete Sergejevna: Jūsu adjutants. Viņš ar varu mani atrāva šurp...

Pulkvedis: Tad jums vajadzēs sūdzēties par mani. Boriss izpildīja tikai manu pavēli. Klusi Borisam! Bet par tām viņas acīm tev ir taisnība, Boris! Elizabetei Sergejevnei Vispirms atļaujiet iepazīties — pulkvedis Ābele!

Elizabete Sergejevna: Esiet sveicināts, biedr Ābele!

Pulkvedis: Esiet sveicināta! Lūdzu, jūsu kažocīnu! Boris, uzliec vēl galdā traukus ceturtaļai personai!

Adjutants: Sen jau tos esmu uzlicis.

Pulkvedis: Apkēriģis... Un droši vien blakus saviem traukiem.

Adjutants: Tieši tā. Tikai, diezi, vai tas man ko palīdzēs...

Elizabete Sergejevna: Prota, ka ne.

Pulkvedis: No kurienes jums tāds pesimisms?

Adjutants: Es, tā sakot, Elizabeti Sergejevnu noķēru tieši pie satikšanās...

Elizabete Sergejevna: Atvainojiet, bet šoreiz jūs sarunājāt beidzamās mulķības.

Pulkvedis: Tas ar viņu bieži atgadās. Viņš vēl ir jauns...

Elizabete Sergejevna: Es iegāju pie sava māsādēla... Un, iedomājieties, pat šādā svētku dienā bērniem nav atpūtas! Nezin, kur viņu aizsūtījuši...

Pulkvedis: Tātad, Elizabete Sergejevna, es esmu tas pats Jānis Ābele, kas kādreiz strādāja par mehanikā. Ar ko varu jums pakalpot?

Elizabete Sergejevna: Mana vecākā māsa 1930. gadā apprecējās ar robežsargu leitnantu...

Pulkvedis: Kur tas bija?

Elizabete Sergejevna: Tālajos Austrumos...

Pulkvedis: Un kā sauca šo leitnantu? Kāds viņa uzvārds?

Elizabete Sergejevna: Ābele, Pēteris, Jāņa dēls... Viņš gāja bojā 1931. gadā...

Pulkvedis atcerēdamies: Pēteris... Mans

CEĻA BIEDRI

Padomju tautas patriotisms, kas ar sevišķu spēku izpaudās Lielā Tēvijas kara gados, deva spēcīgu ierosmi mūsu literatūrai un atklāja veselu rindu jaunu talantu. Tieši šai laikā ar stāstu «Ceļa biedri» literatūrā ienāca arī Vera Panova. Tajā notēlota sanitārvilciena darba kopā tā saformēšanas laikā pirmajās dienās — līdz kara beigām. Stāstā nav viengabalaina sīzeta, kas parasti apvieno visus mākslas darba varoņus. Ir starp frontu un dzīvi atzīmēti braucēja sanitārvilciena komanda, strauji mainīgā ievainoto komandieri un kareivju galērija, kas visi ir ceļa biedri kā varonīgā cīņā pret ienaidnieku, tā arī lielajā jaunās socialistiskās sabiedrības celtniecības darbā.

Temas izvēlē nosaka stāsta kompozīciju. Sanitārvilcienis joprojā pa mūsu Dzimtenes neapveramajiem plūsmiem. Autors personīgi piedalījies vairākos šī vilciena reisos, un viņa vērinājs skats uztvēris desmitiem lietišķu, kas ierauti šai straujāji skrējienā. Vairbūt autoram bija radusies doma sniegt virkni savā starpā saistītu aprakstu par mūsu zemes cilvēkiem, kas sīkstī un neatlaidīgi darīja savu pienākumu lielās cīņās gados. Bet idejiskā tvēriena dziļums un psiholoģiskā dziļā analīze stāstam piešķir lielu māksliniecisku izteiksmīgumu. Taisni tādēļ šis darbs radījis ievērojamu atbalstu padomju sabiedrībā un literatūras kritiķā.

Stāsta notikumi neiziet no sanitārvilciena ietvariem. Un tomēr tā darbība aptver padomju cilvēka dzīvi visā tās daudzveidībā. Mākslinieciskā notēlojuma autors sniedz izmeļošanas savu varoņu biografijas. Reljefi, gan drīz skulpturiski autors zīmē savu varoņu sejas. Viņu garīgās pasaules un dzīves ceļu notēlošana Panova brīžiem atkāpjas no stāsta galvenā virziena, pievērtoties vēstījumam. Bet šie momenti netraucē stāsta kompozīciju, gluži otrādi — paplašina darba tautas, to savienojot ar visas padomju tautas dzīvi.

«Ceļa biedri» neapšaubāmi ir dziļi idejisks darbs, tas sniedz realistisku, pilnīgi konkrētu un objektīvu gleznu par jaunā cīņu pret veku.

Viena no šī darba idejiskajām pamata problēmām ir personāžu un kolektīvu savstarpējās attiecības padomju cilvēku dzīvē. Autori izdevies šo problēmu parādīt jaunā skatījumā, Tēvijas kara notikumu fonā. Tautas pārbaudījumu dienās indivīdām jāpūcas kolektīva interesēs. Bet gala iznākumā sabiedrība saviem locekļiem sniedz nesaldzināmi vairāk par to, ko viņa no tiem prasa un nem. Panovas darba idejiskā vērtība ir tā, ka šo tezi viņa pierāda konkrētā notikumu gaitā un varoņu pārdzīvojamu psiholoģiskā analīzē.

Novēl varoņu vairumam. Danilovam, Jūlijai Dimitrijevai, Ogorodnikovai un citiem — viņu personāži dzīve nav rītijsi gludi un ideāli. Bet padomju iekārta un darbs sabiedrības labā šo cilvēku dzīvi piepilda ar bagātu saturu. Tas viņiem dod spējas ne tikai pārvarēt savas personīgās nevelmes, bet darba procesā pacelties pārvērtīgu sabiedrības locekļu līmenī. Komunistā Danilovs, sanitārvilciena komisārs, ne-

Вера Панова. «Спутники». Повесть. Советский писатель, Москва, 1946.

«Tā varbūt ir visapbrīnojamākā grāmata mūsu dienās. Jābūt sirdī, kas spēj darīt brīnumus, lai Francijā pēc trāģēdijām, kuras tā pārdzīvojuši, radītu tik mundru grāmatu, kas pauž nesatricināmu un virsīgu ticību savas zemes cilvēkam francūzīm.» Tā «Atmiņās par rakstniekiem» Maksims Gorkijs saka par Romēna Rolana «Kolā Brinjonu». Šī nesatricināmā ticība cilvēkam raksturīga Rolanam. Visos viņa daiļrades etapos izpaudusies tieksme uz cilvēka personības izpaušanu un apstiprinājumu. Kapitalisma mūžamežā maldos iestīgušo cilvēku Rolans tiecās atbrīvot un pacelt varonībā un tīniskā spēkā. Buržuāzijas pagrimstāšās literatūras antidemokrātiskais izraisīja personības sadrumstalošību, atzīpu un emocionālā saturā nabadzību, nespēju attēlot «lielas jūtas». R. Rolans ienesa literatūrā plašu humanistiskā pamatotu un demokrātiskā ievirzītu varonības tematiku. Jau viņa pirmie darbi bija izcīnījums «godsimta beigū» un divdesmitā gadu simtens sākuma dekadences literatūrā. Viņa vietām nāvis un tehniskā nevarīgā «Ticības trāģēdijā» (1893—1898) varonīgie raksturi tomēr jau arī pretstāvēti apkārtējās egoistiskās vides sīkumainībai. Šī pati līnija, bet jau daudz spēcīgāk, izpaužas desmitdesmito epopejā «Zāns Kristofs» (1906—1912).

Par sava savdabīgā darba «Kolā Brinjons» rašanās pats autors grāmata priekšvārdā saka: «Tā ir reakcija tam, ka desmit gados biju iespiests Zāna Kristofa bruņās, kas sākumā man bija laiki, bet beigās kļuva par šaurām. Jutu vajadzību pēc brīvas galvies jautrības, kas lēt līdz nekautrībai. Autors tiecās sniegt savam varonīgajam optimīstam vienkāršāku, tiešāku izteiksmi. Viņu saistīja humanistiskā cilvēka konkrētā tēls, kas nav pārcēlāms ar vīdi un laikmetu, kā tas bija «Zāna Kristofa» un visos viņa iepriekšējos darbos. Meklējot varoni, viņš

Romēns Rolans. «Kolā Brinjons», Latvijas valsts izdevniecība, 1946.

ŠOLOMS ALEICHEMS — EBREJU KLASIKIS

Lai izprastu Soloma Aleichema lo mu ebreju literatūrā, īsumā jāatska tās īsā sīkākā pirms viņa.

Līdz pagājušā g. s. 80-tajiem gadiem ebreju rakstnieki savus sacerējumus rakstīja ebreju valodā — tālāka ebreju inteliģences valodā. Bet pagājušā g. s. 80-tajos gados ebreju literatūrā parādījās tādi rakstnieki kā Mendels Moichers-Sforins, Līneckis, Goldfādens, kas uzstājās pret ekspiatīciju un nelaišībām, pret kultūrolo atpalcību un viduslaiku paražām. Vini cīnījās par ebreju tautas izglītību, par demokrātiju, par jaunām sacerīves formām. Tāpēc viņi vairs nevarēja rakstīt atmirušajā ebreju valodā; lai šai cīņā iesaistītu plašas masas, vajadzēja rakstīt dzīvā tautas valodā. Biet bija vēl jāveic milzu darbs ebreju progresīvās literatūras valodas veidošanā un lasītāju kadru rašanā. Soloms Aleichems ienāca ebreju literatūrā pilns lielās krievu literatūras iespaidu, kura, sākot ar XIX g. s. 20. un 30-tajiem gadiem, sāka izrādīt arvien lielāku un lielāku ietekmi uz pasaules literatūru.

Savas literārās darbības sākumā arī Soloms Aleichems rakstīja ebreju valodā, bet drīz vien saprata, ka pieeju plašajām tautas masām viņš radīja tikai tad, kad rakstīja tām valodā, kurā tās runā. 1883. gadā žurnālā «Jidišes Folksblat» parādās viņa pirmās tautas valodā sacerētās raksts. No tā laika viņa vārds kļuva arvien populārāks.

Viņš ir pirmais ebreju rakstnieks, kas sniedza pāri savas tautas nacionālās literatūras ietvariem un nostājas līdzās tautas vispasaules literatūras klasīkiem kā Gogols, Dikensa, Rolans u. c. Viņa mākslinieciskie tēli, kaut arī tiem ir savas tautas nacionālās izteiksmes, tajā pašā laikā ir dziļi vispārīvie. Tāds raksturs kā Teve Molocņiks stādams blakus Romēna Rolana Brinjonam, Menachems Mendels — Balzaka Hobzekam, bet bērnu raksturi — blakus labākajiem pasaules literatūras bērnu tēliem Dikensa, Čehova un Tvena darbos. Zīmīgs arī viņa pseidonīms: «Solom aleichem» ir parastais ebreju sveiciens — «miers ar jums». Rakstnieka pseidonīms izteicis viņa tuvinību ar tautas masām, ar tautas ierāzām un centieniem.

Soloms Aleichems literatūrā ienāca 19. g. s. 80-tajos gados, kad cariskajā Krievijā posījās ebreju grautiņi, kad viņas nekrievu tautas smaka nacionālās apspiešanas jūga un kad visā Krievijā valdīja smaga reakcija. Ebreju tautas dzīvē toreiz notika lielas sociālās pārmaiņas. Zem kapitalisma attīstītais spiediens bruka vēdā feudālā iekārta, un augošā kapitalisma viņi atskalojās arī līdz tālajai ebreju nometnāšanas joslā, no kuras tiem netīja tiesību pārceļot uz citurieni. Šo vēcās iekārta iznīcināšanas procesu un pāreju uz jauniem kapitalistiskās iekārta apstākļiem Soloms Aleichems meistariski attēlojis savos darbos. Nebeidams revolucionārs šī vārda tiešā nozīmē, viņš tomēr nostājas pazemoto un grūtdieņu pusē.

Soloms Aleichems ievērojams visvairāk kā noveles un stāsta meistars, bet

Soloms-Aleichems. «Sīstis». Latvijas valsts izdevniecība, 1946.

ir rakstījis arī romānus un dramatiskus sacerējumus. Viņa darbi aptver periodu no pagājušā g. s. 80-tajiem gadiem līdz pirmajam imperialistiskajam karam, sevišķi uzmanību veltījot 1905. g. revolūcijas notikumiem.

Iztīrājot viņa darbus, vispirms jāapskata stāstu cikls, kas veltīts viņa darbu galvenajiem personāžiem — Menacham Mendelam un Tevem Molocņikam. Šo stāstu ciklu, ko viņš vairākkārt pārtraucis un atkal turpinājis, savā ziņā var uzskatīt par viņa mūža darbu.

No panīkša ebreju miestina, kas dzīvo sīku skudru pūznā dzīvi. Menachems Mendels nokļūst kapitalistiskajā pasaulē. Viņš pūlas piemēroties jaunajam dzīves paražām. Bet viņam nav reāla pamata zem kājām — nav ne tās apziņas, kas nepieciešama proletārietim, ne to iespēju, kas vajadzīga, lai kļūtu par buržuju. Gadu simtenu laikā zināmos ebreju tautas slāpos izveidojās paražas to atbrūvēšos no reālās īstenības. Viņš tet jaunajā pasaulē ar novecojušām paražām un, pirmoreiz sastopoties ar bargo dzīves īstenību, piedzīvo neveiksmi. Viņš izgudro nerealizējamus projektus, vīnu fantastiskāku par otru, metas no vienas profesijas otrā, spekulē biržā, kļūst par mācīti vidūtaļu, streiku agentu un izmēģina savus spēkus rakstniecībā. Bet visur un visās lietās viņu gaida neveiksme, jo — avīsam, kas dibināts uz gaisa un uz vēja, vajag krist.» Šis milzīgās, trokšņainās kapitalistiskās pasaules isto mehānismu Mendels nesaprot.

Pavisam citāds ir Soloma Aleichema otrs varonis — Teve Molocņiks, cilvēks, kas nācis no tautas, pieradis pie vienkāršā darba. Tomēr arī viņa priekšstati par dzīvi vēl visai patriarhāli. Dzīve arī viņam, arvien mainīdamās un iedama uz priekšu, dod pārbaudi pēc pārbaudes.

Teves Molocņika meitas dzīvo citā pasaulē, kas Tevem nav saprotama. Viņas rīkojas ne tā, kā rīkojušies viņu tēvi un vecvēji. Viņas sarauj sakarus ar veko un lēt pretīm jaunajam, kas Tevi Molocņiku biedē ar savu nepārsīstību. Bet viņš atrod sevī pietiekami spēka, lai to, kas norisinās viņa acu priekšā, pienemtu, kaut arī tikai instīnktī, ne apzinājī. Seit Teves Molocņika tēls atrod izteiksmi veselā darba cilvēka dabā. Tevi nespēj salauzt arī daudzās nelaimēs, kas viņam uzbrūk. Viņš dziļi iegulūšies ticība taisnības uzvarai. Viņš savā veidā izsaka protestu pret nelaišo sociālo iekārta. Mēs jūtam, ka Teve Molocņiks nokļūst līdz taisnībai, jo saprot, ka ir viņa ienaidnieki un kas jādara, lai dzīve kļūtu taisnīga un laimīga.

Menachems Mendels un Teve Molocņiks ir Soloma Aleichema galvenie tēli. Viēli redzams, ka abi tie nostādīti viens otram pretīm: no vienas puses — «gaisa cilvēks» Menachems Mendels, no otras — vienkāršais darba cilvēks Teve Molocņiks.

Solomam Aleichemam ir vesels cikls stāstu, kas veltīts «mazajiem laudim ar mazajām vēlmēm.» Šo stāstu darbība norisinās Kasriļovkas mēstina ielās. Miestina iedzīvotāju priekšstati par «lelo pasauli» ir bezgala naivi, bez tam

viņi sevi uzskata par «zemes sāli». Visi viņi dzīvo ļoti nabadzīgi un ir liel labdošanās meistari. Reiz kāds kasriļovietis dodas pasaulē meklēt laimi. Viņš nokļūst Parīzē pie tai laikā pazīstamā miljonāra Rotšilda. Kasriļovietis piedāvā Rotšildam tādu dāvanu, par kādu tas ne savu mūžu nav dzīrējis — mūzīgu dzīvi. Viņš tirgojas trīs dienas un trīs nakts, tad kasriļovietis saka Rotšildam: «Ja jūs gribat mūzīgi dzīvot, pametiet šo trokšņaino Parīzi un pārcelieties dzīvot pie mums uz Kasriļovku. Jūs ne mūžam nemirsiet, jo no pat Kasriļovkas dibināšanas dienas pie mums nevienš bagātnieks nav miris...»

Kā nožēlojamo Kasriļovku, tā fantasti Menachemu Mendelu sakropļojusi nolādētā sabiedriskā iekārta, kas dibināta uz cilvēku ekspluatāciju. Soloma Aleichema smiekļos caur asarām skān rūgtis pārņemtas šai iekārta.

Soloms Aleichems rakstījis arī bērnu stāstīnus. Viņa grāmata «Zāns Motle» pieder labākajiem sacerējumiem šai žānra. Tajā viņš attēlo nabadzīgu cilvēku dzīvi, kas pilna bēdām un laimes alkām — visu to skatot caur bērnu apziņas prizmu. Bērns apziņu kapitalistiskā iekārta vēl nav izkropļojusi, viņa dveslē plaši atvērta dzīves skatīstamam un veselīgam priekam. Bērnu tēlos Soloms Aleichems rāda nākamo, laimīgu dzīvi. Tāpēc viņa bērnu stāstīnos tik daudz silta lirisma.

Runājot par Soloma Aleichema romānem, jāatzīmē «Sender Blank», kas vērstis pret plutokrātiju un sarakstīts satīriskā tonī, romāni «Stempenju» un «Josele Solovejs». Ievērojamāks no šiem trim ir «Stempenju». 1911. g. iznākušajā romānā «Klīstošās zvaigznes» tēlota daudz cietušā ebreju aktiera dzīve. Soloms Aleichems vēl «sarakstījis romānus «Pīdī» un «Ainainais joks». Pirmajā tēlota 1905. g. revolūcija, otrajā — tiesas process pret ebreju Reilnu, ko cara valdība apvainojusi rituālā slepkavībā. Abos romānos daudz interesantu lappušu, smalku novērojumu, sabiedriskā paražu materiāla. Tomēr tie neizsniedz apskatīto stāstu māksliniecisko līmeni: tie pārāk izplūduši.

Par romānu uzskatāms arī pēdējais priekšais Soloma Aleichema sacerējums «No tīrgus», kas sarakstīts mūža pēdējos gados un ko rakstnieks uzskatījis par savu «grāmātu grāmata». Tas ir stāsts par sevi pašu, par savu bērniņu, jaunību un ietešanu dzīvē. Uzrakstījis tālāka ebreju dzīves fonā. Tā ir brīnīgā grāmata, pilna plastiskiem tēliem, sīrsnīgā, gleznainiem aprakstiem bagāta grāmata, kurā Soloma Aleichema māksla izceļas visā savā bagātībā un daudzpusīgā gatavībā.

Bez romāniem un stāstiem Soloms Aleichems rakstījis arī dramatiskus sacerējumus — viencēlienu un garākas lugas. Viencēlieni «Sveicinājums» un «Laudis» atbilst viņa noveles žānram. Viņa dramatiskie darbi, kurus ietekmējis gan ebreju dramatisks literatūras priekšgājēju tradīcijas, gan tēli krievu literatūras meistari kā Čehovs un Gorkijs, radīja jaunus vaibstus ebreju teātra sejā. A. Reiss

KOLĀ BRINJONS

smēlās vielu no franču tautas, no savas dzimtas provinces Burgundijas pagātnē. Tā radās «renesanses cilvēka» Kolā Brinjona tēls, kurā dabiski saīledzies cilvēks no tautas un renesanses humanistiskās inteliģences pārstāvis.

Notikum, par kuriem stāsta savās «piezīmēs» Kolā, Klamis pilnētības kogrējās, risinās laikā, kad karalis Luījs XIII vēl ir mazgadīgs un valda viņa mātē Marija Medīci ar saviem favorītiem itāliešiem. Ne pilnēnieki, ne zemnieki vairs nav drošībā izmantojot centralās varas novājīnājumu, pa zemi klainā bandidi; pret tiem cīnās hercu un prinču karaspēki, kas tomēr paši iedzīvotājiem nav mazāk bīstami. Klamisēši no bandidiem nebaidās vairāk kā no sava senjora Neveras hercoga karaspēka: posta un laupa kā vienā, tā otrā. Bet tauta neskmst; pat posta un likstās tā nezaudē možumu un ticību sev.

Labsirdīgā tautas mākslinieka Kolā tēls Rolans ar apbrīnojamu meistarību līdzsvaroja reālo un simbolistisko: viņš ir istens Klamis pilsonis, «viens no tautas», un tān pašā laikā — šis tautas gudrības, tās gara labāko jaunradītāju spēku iemiesojums. Būdam aktīvs darbības cilvēks, kam «grūtības ir cīņa, bet cīņa sagādā prieku», viņš uzveic visas likstas un nekad vājuma nenokar rokas. Kad ienaidnieks vai peišu karavīri noposta māju, viņš to ik reizes uzceļ no jauna. Pat tad, kad viņš redz nopostītu savu mūža darbu, Kensi pils dažādos rotājums, mākslinieka instinkts, jaunradītāja apziņas skaidrā gudrība glāb viņu no iznīcības. «Zemes klēpī rūgst jauna sēja. Esmu tas, kas nāks, nevis tas, kas bijis. Vai jēs varat ledomāties Brinjonu, kas vairs neradīt, Brinjonu, kas vairs nesmejas un kam nesprēgās dzirksteles no četriem pakaviem reizē.» Šis neišķīstā vītalitate, kas dves pretī no katras lappuses, vis-

lieliskāk attēlota nodalā, kurā Kolā salīnāt ar mēri un atveselojas.

Kad nepieciešams, Kolā ik reizes ir tas, kas vada un organizē masu. Rolans šini darbā attēlojis laikmetu, kad tauta vēl nebūt nav stāvokļa kungs, bet mirkļos, kad tā satraukta, tās pārstāvju rīcībā un runās jau ieskanas ar tēli revolūcijas pērķona dārdi. Sarunā ar grafu Maibū Kolā ir rīms un šķelmiņi, un tomēr šis šķelmiņā pēkšni izlemjās arī drauds: «Mēs esam nastu ēzeli un radīti, lai saņemtu sītenus. Lai notiek!... Paciet, lakta, paciet! Paciet, kamēr es lakta! Šit, kad klūsi veseris!» Un visīrānīgāk no viņa vienkāršā stāstījuma dvesko mīlestība uz savu iktienas darbu; viņš dziļi pārdzīvo skaistu lietu radīšanas likami: «Al, drošs rokas, sprātīgu pīrkstu prieks, to rupjo pīrkstu, no kurīem vedz rāšīmes traušu mākslas darbu.» Senā amata poezijā izpaustas saites ar īstenību daiļrades darbu, māksīns saites ar dzīvi. Vietumis Rolans raksta istā «Gargantu» un «Pantagrīla» stīlā. Valoda sulīga un reizē smalki niansēta. Tā plūst ritmiski, sastopamas atskanā gan starp atsevišķiem teikumiem, gan starp teikumu locekļiem, bagāta aliterācijām.

Sāda darbu tulkošana, ja tā varētu izteikties, ir cīets rīkots, Krieviskā lielsku tulkojumu devis Stajna premjārs laureāts M. Lozīnskis. Latviskās tulkojums, ko veicusi Elza Stērste un kas nupat iznācis Latvijas Valsts izdevniecības apgādā, uzrāda zināmas nepilnības, pie kurām jāpakavējas.

Vispirms, sastopamas visai daudzas vietas, kur, neprecīzi tulkojot, rodas cīta nianse, pie tam atkāpšanās no precīzītāms nav notikusi oriģināla ritma atdarīšanas vai atseku labā. Minēšū dažus piemērus 1. nodalā: 9. lpp. ... tīra burtnīca, kas grip apskaut mani; oriģinālā: paver man savas skavas. 10. lpp. ... labs burgundiēšu zvīrbūlis; oriģī-

bon garçon, t. i. līga zēns. Vietām teksts pārprasts, tulkojums nepareizs, piem.: 27. lpp. ... (par dāmām un viņu likstām nerunāsim); oriģ. doma tieši pretēja, pārrunā par dāmām un viņu likstām. 28. lpp. Lai cik sīkti viņas būtu apbrunotas...; oriģ. Lai cik sīkti mēs būtu apbrunoti. 29. lpp. ... caur karatāvu šķērskociem; oriģ. caur kāpu... 34. lpp. ... pametāja petardes; oriģ. pašaudija. 42. lpp. Saka, ka viss pieplidloties, bet varu apgalvot, ka man nekad nav izdevies lasīt Kenturijās nākotni, kā tikai tad, kad tā jau bija izplidijusies. Teikums jau stīliski diezgan neveikls, izlaisti arī vārdi un jēga ir savādāka; oriģ. Stāsta, ka viss esot iepriekš paredzēts; es tam ticu, bet atzīstos, ka mian izdevies izlasīt Kenturijās nākotni tikai tad, kad tā jau bija pieplidijusies. 57. lpp. Ai, kaut nāktu atbrīvēš, un ir izlaupīto zeltu viņi apspļautu pašī savu galvu! Oriģ. ... atbrīvēš, kas vīnēm liktu izspļaut kopā ar aprīto zeltu pašiem savas galvas! 59. lpp. Mēs mēģinājām viņu pārliecināt; oriģ. rassurer, t. i. iedrošināt vai nomierināt. 61. lpp. ... viņš iedzītu dievu izmisumā; oriģ. varētu zaudēt ticību dievam. 64. lpp. Kaki, autā, aptīta ap savu cīļa kaklu, viņš izskatījās nemierīgs un bojīja acis no viena gala uz otru. Oriģ. Aptīnis dvestiļi ap savu cīļa kaklu, viņš izskatījās nemierīgs un bojīja acis pa kreisi un pa labi. 65. lpp. ... nu es zīnu, kādu atbildi tu devi vānagam, kas atnesa vēsti no debesīm; oriģ. ... zīnu, kas atbildeja vānagam, kad tas atnesa... 70. lpp. klūmainais brīdis; oriģ. liktenīgais. Turpat: medniekam par godu pie svētā Huberta atskanēja četras mēdību taures; oriģ. medniekam par godu, zvēru pie svētā Ibera, atskanēja... 71. lpp. ... sabojāt skaisto iespaidu par sevi; oriģ. sagūzīt skaisto skaisto tērpus. Turpat: ... šie kauvis; oriģ. rosarsds, t. i. kleperi. 74. lpp. Lai taisni noietu uz divām kājām, lai noietu, tad

vajaga; oriģ. Lai taisni noietu, jāiet uz abām kājām. 75. lpp. Uz puteklainā ieleca...; oriģ. place, t. i. laukums (teksts tas pie tam ir pilstāts vīdā). Turpat: ... viltīgiem darījumiem; oriģ. peu d'affaires, t. i. maz darījumu. Turpat: Lielajiem ir tikpat lielas ausis... vai kāds galnīs nēglūn pa atlēgas caurumi; oriģ. Lielajiem arī ausis ir lielas... vai ik mirkli kāds galnīs nēspārušies pa mirkli spraugu. 79. lpp. ... izskalojušies ves rīkles līdz papēžiem; oriģ. izskalojušies no rīkles līdz papēžiem. 79. lpp. ... lai pastāstītu; oriģ. pour entendre, t. i. lai uzklusātos. 72. lpp. ... kā viegla meīca, kam labāk smekāks. Oriģ. meīca tam, kas labāk smekāks. Turpat: ... atgrīzjos pa ceļu... un priecīgs pārgāju mājas. Jau es atrados cēla jūls... oriģ. un priecīgs devos mājup. Biju jau sasniedzis krustceles... 38. lpp. ... nejausi sastapos ar viņas gūzi; oriģ. mana roka nejausi pieskārs viņas gūzi. Turpat: ēvēle bija slapja, un mans viņogu duramais...; oriģ. mans svāpsts. 92. lpp. ... tev ir zoss kājās; oriģ. oriģinālā: tev ir grumbas ap acīm. 119. lpp. Viņš apkūsa; oriģ. atplauca (španoauti). 122. lpp. ... nav nekā nēdīgāka par to; oriģ. veselīgāka. 142. lpp. Nāca lietus ar sniegu; oriģ. Pīta vēja un līna. Tālik, blakus veiksmīgi tulkojām pīrānām, sastopamas arī visai neveikli tulkojums, piem., 77. lpp. «Caurums priekšā, caurums pakalā, pašīvo Romā, nāks nabags atpakaļ.» Problema var būt, vai cīltauts parumu aizstāt ar mūšējo, vai tulkot, bet — ja jau tulko, tad tas jādara tā, lai lasītāja izprastu tās jēgu. Vietām arī izlaistas tulkojumam, pa atsevišķam vārdam. Sastopami stīla nēglūdami.

Minētie un līdzīgi trūkumi mazina tulkojuma vērtību, kaut arī lielāko tiešu grūtību, kādu šajā darbā nav bijis mazuma, tulkojāja velkusi ar panākumiem. Grāmatai ļoti gīlts ārējais noformējums, tā rotāta ar E. Kibrika raksturīgām ilustrācijām.

J. Abrama

Sirdsapziņas jautājums

(Sakarā ar K. Simonova lugas „Viņu jautājums” pirmizrādi LPSR Valsts Dramas teātrī)

Stalīna premijas laureata Konstantīna Simonova jaunākās lugas „Viņu jautājums” (pirmtekstā — „Krievu jautājums”) uzvedums Valsts Dramas teātrī skatītājus iepriecina tiklab lugas izvēles, kā arī paša uzveduma ziņā.

Simonova izcilā luga mūsu Dramas teātrī atradusi pienācīgu skatuvisko interpretāciju un spilgti parāda lugas aso, dziļi idejisko un principiālo mērķniecību un nozīmību.

Šīnī savā jaunajā lugā K. Simonovs neatklāj otrreiz kādu „jaunu Ameriku”, bet gan spēcīgi, pārliecinoši un pārliecinoši parāda un atklāj tos spēkus un tendences, kas šobrīd cinās pēckara Amerikā, kad jāmūn par miera un demokrātijas nostiprināšanu visas pasaules mērogā. Kaut gan Simonova lugā darbojas tikai amerikāņi, taču katrs, kas būs lasījis vai redzējis šo lugu, bez mazākajām grūtībām saprātīs, ka šīs „viņu” resp. „krievu jautājums” ir katra patiesa godīga, progresīva cilvēka sirdsapziņas jautājums, vienalga, kur arī šāds cilvēks dzīvotu un kādai nācijai tas piederētu. Un tā luga konkrētajos ietvaros „viņu jautājums” kļūst ne vien tikai par „amerikāņu jautājumu”, bet arī par jautājumu katram cilvēkam, kam agrī vai vēlū jāizšķiras starp progresu vai regresu, starp mieru vai karu. Istā laikā un vietā to dara Simonova lugas galvenā persona — Harijs Smits, kas nostājas asā un nesamierināmā cīņās pozīcijā pret visas amerikāņu cēres, reakcionārajiem, profasistiskajiem spēkiem un jauna kara ieroču žvāzdinātājiem.

Harijs Smits ir žurnālists. Viņa „maizes tēvs” un „labvēlis” ir liela Ņujorkas laikraksta īpašnieks un redaktors Džefersons. Smits ir centīgs un apdāvināts žurnālists, tomēr viņa darbs tā saucamajā „lielajā presē” nav nekāvis viņa sirdsapziņu. Turpretī šīs sirdsapziņas galīgi trūkst tiklab pašam Džefersonam, kā arī viņa tuvākajiem līdzstrādniekiem — Hardjam, Fildam, tāpat pa daļai Prestonam. Tie visi ir tādi laudis, kas Amerikā jau sen pazīstami kā nelietīgi sabiedriskās domas maitātāji un viltoņi. Bet viņu rokās ir varens un iespēdīgs ierocis — prese. Un tāpēc sevišķi svarīgi ir tas, ka Simonovs par savas lugas norises telpu un apkārtni izvēlēties tieši šo amerikāņu buržuāziskās preses pasauli, kurā notiek vispazīstīgākā pērkāpumu un noziegumu iepretim tautas istā, patieso demokrātisko slāņu veselīgajam, progresīvajam tiekšmēm un centieniem. Šīs buržuāziskās pērkāmās un pērdomāmās preses netikumi un izdomāto kengu raksti par mūsu padomju zemi, tautu un valsti jau sen vairs nav nekā jauns, nav nekāda jauna tema, bet jaunu un aktuālu nozīmību tā atkal iegūst tagad, kad noris skaidra cīņa par miera un demokrātijas nostabilizēšanu visā pasaulē. Un te nu Simonova luga, kā amerikāņu buržuāziskās, profasistiskās preses atmaskotāja, nāk istā laikā. Un Simonova lugā tieši šo atmāskošanas darbu dara un izdara neviens cits kā pašu amerikāņu žurnālistu Hariju Smitu. Viņš negrib un nevar pārdot šai viltoņiem un kengu preseī savu sirdsapziņu un patiesības atziņu par padomju tautas un valsts dēdzīgajiem miera un demokrātijas centieniem. Uz šī pamatā tad nu arī notiek krasais, izšķirošais konflikts un lūzums starp Smitu un Džefersonu. Šī konflikta un lūzuma plāksnē pats Smits radikāli pārveidojas — no pasīva vērotāja viņš kļūst par karstu un aktīvu cīnītāju. Viņš cīnās un cīnīsies par taisnību, par demokrātijā, par pašu Ameriku. Te it kā beidzas „viņu” resp. „krievu jautājums” un sākas amerikāņu jautājums.

Kādi tad ir nabadzīgā žurnālista Smita ieroči cīņā pret visvareno un bagāto Džefersonu? Tie ir — sirdsapziņa, taisnība un patiesība.

Turklāt Džefersons tikai šķietami liekas visspēcīgāks. Viņa draudī Smitam: „Es jūs noslaucīšu no zemes virsai”.

Matu, kas atbildētu Džefersonam un Fildam desmit jautājumus: „Kāpēc krievi grib karu?”, šis Smits pēc atgriešanās no Padomju Savienības raksta patiesu grāmatu, kurā viņš šos desmit jautājumus atbild noliedzoši. Sarunā ar savu draugu Merfiju Smits saka: „Krievijā man bija kauns par sevi, par tevi, par mums visiem, par mūsu presi, par mūsu tautu, kas pacieš un katru dienu reizē ar brokastīm gaida šīs pērkāmās, smirdīgās laveses. Es atcerējos, ka esmu cilvēks, bet ne-

skaidrot, vai cilvēks, ko dzērdējusi godīga amerikāniete, var godīgi nodzi-vot savu mūžu tanī zemē, kur tas dzimīs. Iepriekš minētais Smits ilgi un raivi domāja, ka ir tikai viena Ameri-ka. Tagad viņš zina, ka ir divas Ameri-kas. Un ja Smitam, par leimi viņam, — jā, jā, viņam par laimi, — nav vietas Randolfa Hersta Amerikā, tad viņš, velns lai parauj, atradis sev vietu citā — Abrahama Linkolna Amerikā.”

A. Petrovskis — Filds, K. Klētnieks — Smits un V. Silēnieks — Džefersons

vis Džefersonam kalpotājs. Šīs „viņu, krievu jautājums” jau sen vairs nav tikai krievu jautājums vien, bet gan iekura katra cilvēka jautājums, kas pārbauda un nosaka iekura katra godīga cilvēka stāju un ienemtā pozīciju šīnī laikā un pasaulē.

Džefersons un Filds — tie ir visatbaidošākie reakcijas iemiesojumi, kas sevi lolo tālejošus launprātīgus tēspansijas plānus un paūz profasistisku kara kurinātāja ideoloģiju. Džefersona un Filda „minimālā programma” iepretim Padomju Savienībai un krieviem ietveras šādos vārdos: „Piecus sekus gadus turēt viņus kara draudos, neļaujot viņiem sakārtoties, bet pēc tam pieprasīt viņiem trīs lietas. Viņu tīrī pilnīgu brīvību speciāli mums — viens. Viņu ārējās tirdzniecības monopola atcelšanu — divi. Un liela amēra koncesiju izdošanu mums — trīs. Bet visā pārējā ziņā lai viņi pagaidām paliek komunisti, — tā ir viņu personīga dārišana.”

Bet tā domā un runā tikai Džefersons, Filds un viņu kompanija. Šīs domas nav visas Amerikas domas, jo ir vēl amerikāņu tautas progresīvie, demokrātiskie slāni, kas domā un darbojas gluži pretējā virzienā. Pat Merfija, šīs pakļūdušais žurnālists, kas vēl nav galīgi pazaudējis veselīgu dzīves izpratni, saka Smitam: „Mūsu saimnieki nervozē. Vini, tikpat labi kā mēs, saprot, ka puse Amerikas nedomā to, ko mēs rakstām tās vārdā. Mēs esam kā piesieta bārda. Kad to noraus, — tad vēl nevar zināt, kāda istā izskatīsies seja.”

Bet Smits jau to zina. Viņš zina, kur un kam ir taisnība. Viņš to, starp citu, izsaka nesaudzīgā tiešamībā Fildam: „Jūs ar Džefersonu uzdotāties par Krievijas ienaidniekiem. Bet tā ir tikai ceturtā daļa patiesības. Trīs ceturtās daļas patiesības slēpjas tanī atpēklī, kā jūs esat pašas Amerikas ienaidnieki. Jūs gribat, lai desmit miljoni amerikāņu atkal no jauna tērtos kara mēteļos. Bet tiem, kas jums runā pretī, jūs gribāt uzlikt uzpurkus. Nekas neiznāks... Mēs esam divi dažādi cilvēki un, ja vēlies, divas dažādas Amerikas.”

Un Harijs Smits iet taisni un droši tālāk pa savas sirdsapziņas noteikto cīņas ceļu. Šais pārbaudījums viņš gan zaudē savu personīgo laimi, materiālos labumus, savu namīnu un pat sievu, bet tai pašā laikā viņš arī vēlī šo skaidrāk, dziļāk izjūt un izprot, ka visa šī laime ir bijusi tikai uz īsu laiku, tā sakot, „uz nomaksu” un ka istu laimi krieviem cilvēkam dod tikai viņa godaprāts, taisnības apziņa un cīņa par šo taisnību, nevis dolāri, kas iegūstami ar nekrietnu melu palīdzību.

Lugas nobēguma monoloģā Smits skatītājus teved ne vairs krievu, bet gan jau pašu amerikāņu jautājuma būtībā. Dzīve jāsāk no jauna. — „Iepriekš minētais Smits ir velnišķīgi nīkns. Iepriekš minētais Smits neies strādāt mīstera Džefersona lītā, bet arī nepakāršies, nepārgriezīs sev rīkli, nēzleks par divdesmitā stāva logu. Iepriekš minētais Smits, gluži otrādi, — pamēģinās sākt savu dzīvi no jauna. Viņš pamēģinās tomēr galu galā no-

J. Osis — Merfija, A. Klints — Mega

— galu galā izskan kā tukšs saniknots bezspēks, kā akaci grimstoša cilvēka izbaļu un nāves sauciens, jo arī pats Džefersons gluži labi saprot, ka Smits pusē ir varens, neuzvarams taisnības spēks.

Smits, ko Džefersons aizkomanē uz Padomju Savienību, lai viņš uzrakstītu par to melīgu un kengu pilnu grā-

skaidrot, vai cilvēks, ko dzērdējusi godīga amerikāniete, var godīgi nodzi-vot savu mūžu tanī zemē, kur tas dzimīs. Iepriekš minētais Smits ilgi un raivi domāja, ka ir tikai viena Ameri-ka. Tagad viņš zina, ka ir divas Ameri-kas. Un ja Smitam, par leimi viņam, — jā, jā, viņam par laimi, — nav vietas Randolfa Hersta Amerikā, tad viņš, velns lai parauj, atradis sev vietu citā — Abrahama Linkolna Amerikā.”

A. Kortans — Bartolo, E. Pakule — Rozina

Tā ir skaidra, konkrēta, dziļi realistska luga ar siltas liriskas, vietumis arī ar dzirkstoša humora ievījumiem, uzrakstīta lakoniskā, spēcīgā valodā.

Arī mūsu padomju dramatikā no šīs lugas daudz var mācīties: cik rūpīgi un pamatīgi jāiedziļinās izmeklētās temas aktuālā, idejiskā nostādījumā, cik precīzi un nevalinojami jāapgūst un jāpārvalda istā dramatiska darba forma. Šai ziņā Simonova luga mums var noderēt par krietnu un lielu paraugu.

Lugas uzvedumu Dramas teātrī veikusi režisore inscenētāja Vera Paļuna un režisors asistents nopelniem bagātais skatuves mākslinieks Zanis Katlavs. Uzveduma veidotāji, šķiet, labi izpratuši autora nodoms, autora radītos tipus un raksturus un devuši tiem skaidri saskatāmus un pārliecinošus skatuviskos atveidus.

Varētu iebilst tikai par Džesijas lomas nostādījumu. Olgas Krūminas tēlojumā Džesija parādīta tik pārieiku dvēseliska un pozitīva, ka izrādēs gaitā lāgā neticas un nepārliecina tas straujais pagrieziens, kad tik pēkšņi un bez iepriekš motivēta pamatojuma Džesija atstāj Smitu. Pārāk greznas šķiet arī bāra telpas.

Taču šie iebildumi neaizēno visa lugas iestudējuma spilgtumu. Redzams, ka, lugu iestudējot, daudz strādāts un ne bez panākumiem.

Arī visi atsevišķo lomu tēlotāji centušies dot labāko, kas viņu spēkos. Krietnus sasniegumus rāda Visvaldis Silēnieks Džefersona lomā. Par Silēnieku, kas pieder mūsu skatuves mākslinieku vecākajai paaudzei, jāseka, ka viņš sava talanta briedumu sasniedzis tikai pašā pedējā — padomju laikā. Ja atceramies viņa tēloto Lešu Gorkija lugā „Pēdējie” un pievienojam tagad tēloto Džefersonu, jāatzīst, ka Silēnieks veidojas par pirmšķirīgu spēku, kādu agrāk viņu nepazinām.

Atbildīgo Smita lomu tēlo Klētnieks. Viņam jāveic liels uzdevums. Tēlojumā redzam, ka Klētnieks centies dziļi izprast autora tēlu un atveidot to, viņš to arī lielā mērā panāk. Visai svarīgs ir lugas fināls, jau agrāk minētais Smita monoloģis. Šī monoloģa izpildījumā, kas ir gandrīz vis kvintesencei visai lugai, gan prasās, lai Klētnieks te būtu emocionālāks un pārdzīvojumā dziļāks, jo Smits taču ar šo brīdi, kā viņš pats saka, uzskā pavīsam citu un jaunu dzīvi.

Visai interesantu un iepatnēju skatuves tēlu sniedz nopelniem bagātais mākslinieks Jānis Osis Hersta avīzes korespondenta Merfija lomā. Starp Merfija daudzajām negatīvajām īpašībām izplaksnās arī daudzas krietnas un teicamas. Jānis Osis šo tēlu izveido tādu, kam skatītājs var vēltit arī līdzjūtību, kaut gan pats Merfija nespēj vairs pacelties līdz savas pāraugšanas un atdzimšanas augstumiem. Oša tēlojums būtu vēl pilnskanīgāks, ja aktieris netiekotus brīžiem nevajadzīgā, īsū prātu meklētā komismā. Taču Oša spēle uzrāda daudz izdomas svaiguma.

Ne visai lielajā stenografistes Megas lomā nopelniem bagātā māksliniece Anta Klints atkal parāda sava talanta spožākās īpašības. Skatītājs tie ik vārgām, ko saka Mega — Anta Klints.

Mazliet bālāks megas lomas veido Arturs Petrovskis (Filds), Herberts Zomers (Prestons) un Arnolds Milbreits (Hardijs).

Vienkāršu, atbilstošu dekoratīvo ietēru izrādē devu mākslinieks Herberts Likums. Lugu labā latviešu valodā tulkojis J. Vainovskis.

Jānis Grots

„Seviļas bārdzīnis”

Jaunuzvedums Valsts Operas un baleta teātrī

Rosini komiskā opera „Seviļas bārdzīnis” latviešu operkatuvei ļabi pazīstama, tā bija viena no pirmajām operām, kas latviešu operateātrī dramatiskskajai operai nostādīja biakus komiskās operas žanru. Arī tagad šīs operas veselīgais, lieliskais humors sagādāja patiesu mākslas prieka brīžu, Rozinas, Figaro, Almavivas, Bartolo, Bazilio tēli: kļuvis sinonīmi to iemiesotajiem tikumiem un netikumiem.

„Seviļas bārdzīnis” neapšaubāmi ir pasaules panākumu bagātākā komiskā opera. Tajā ir visas labākās italiešu bufa operas stila īpašības — brīnīķīgais jaunrades spēka vieglums, dzīvās melodijas, lieliski ansambļi, asi, realistiski muzikāliem līdzekļiem portretēti personu raksturi, nepāspējama muzikālās komikas māksla.

„Seviļas bārdzīnis” uz mūsu operkatuves tagad parādās pilnīgi jaunā inscenējumā un muzikalajā iestudējumā. Kā pozitīvais tūlīt jāmin tas, ka uzvedums sagatavots visām lomām vairākos ansambļos, dažām partijām, arī galvenajām, pat trijos sastāvos, atbildīgajās lomās izvirzot arī vairākus jaunus māksliniekus. Visos elementos panākta dzīva operas izrāde, visa muzikalā puse ir pietiekami stingra un droša, spēlē meklētas un atrastas daudzas attapīgas komikas puantes, uzvedumam dots jauns, interesanti atrisināts Herberta Likuma dekoratīvais ietērs. Muzikalā ziņā opera ļoti grūta, visas galvenās partijas no atskanotājiem prasa augstāko vokālo virtuozitāti ātrajos tempos, pasežās, melodijas izrotājumos, deklamācijā, ātrunā, ansambļa veidojumā, rečitīvos. Dziedājums, vokālitate šai operā paceļa augstākajā pakāpē. Dirigentam ar režisoru te būtu jāpanāk visciešākā darba un mērķu vienība. Tagadējā uzvedumā ne visur jūtam istu, pilnīgu līdzsvaru starp šiem abiem izrādes virzītājiem spēkiem, daudzos izrādes posmos režisors pārāk akcentējis kustību raibumu uz skatuves par ļaunu muzikālo kuras novirzās klausītāja uzmanība vai bieži, pārlieku kustību dēļ, tiek pat apdraudēta ansambļu muzikalā izdošanās un precizitate. Tāds acīm redzams un ļoti nepatīkams pārpratums, piemēram, ir serenades dirģenta groteskiade pirmajā aīnā, kas pilnīgi iznīcina Almavivas kavanīnas muzikālo iespaidu. Līdzīgas vietas ir arī citur, tās rada zināmu nevēlamu, pārāk naturalistisku joku piegaršu. Publika smiešanās (piemēram, par „ziņepšanu”), kurā pazūd veselī muzikāli ansambli, tiešām nevar būt nekāds mākslas kritērijs. Citādi inscenētāja režisora Kārļa Liepas lielas izdomas un dzīvas, pētošas fantāzijas pilnais režijas darbs pelna visu atziību.

Dirigents KPFSR nopelniem bagātais mākslinieks Michails Zukovs visumā dod ļabi izprastu un lokanu partituras muzikālo interpretāciju. Ir dzīvība un straujums tempos, ja arī, varbūt, ne viss akcentu spriegums un tipiski itāliskā „brīo” spožums, kādu prasa šī muzika. Bet tas atkarīgs arī no dziedātājiem, no to muzikāli deklamatoriskā stila, arī no valodas, kur tulkojums bieži nespēj dot ne oriģināltēksta pregnanci, ne tā muzikālo ritmu un artikulāciju. Tā, piemēram, it īpaši visiem rečitāviem trūkst istā

asuma un akcentācijas nerva: 15 ir problema, ar ko šai operā sevišķi sa-duramies. Orķestri dirģentis visai no-tušč, tā orķestris nekad gan nenosēdz solistu balsis, bet dažkārt gribētos tomēr spilgtāku orķestra krāsu. Vairāk spožuma gaidījām sevišķi operas uvertīrā.

Stalīna premijas laureates, nopel-niem bagātās mākslinieces Elfrīdas Pa-kules virtuozā vokālā māksla teļamī atbilst Rozinas partijas prasījumiem. Ne mazākā izrotājuma nots nepazūd viņas dziedājumā, belkantiskās virtuozais stils viņas interpretācijā atklājas visā skaidrībā, vieglumā un skaistumā. Rozinas skatuvisko tēlu māksliniece dod, varbūt, drusku par daudz atkārtotiem kustības papēmieniem.

Grāfa Almavivas partija ir viena no visgrūtākajām tenoru partijām. Artūrs Vanags to dzied ar ļabu veiksmi, la-bāko sniegdams tīri liriskajos epizodos, sceniski grāfa tēlu veidojams tomēr pārāk sentimentālu. Kā Figaro Alek-sandrs Viljumanis spējis radīt sev pa-tiesi spožu lomu, kurā skaisti atklājas viņa mākslas labākās īpašības. Kustī-bās apvaldīts, bet izteiksmīgs, māksli-nieks arī dziedājumā dod lielu līniju. Nopelniem bagātā māksliniece Alek-sandra Daškova Bazilio ir lomas uz-tyverē ļoti īpatns, uz mūsu operkatuves līdz šim līdzīgi neskatīts tēls: lomas

A. Kortans — Bartolo, E. Pakule — Rozina

pilnīgam izveidojumam tomēr būtu vēl zināma lielāka iekšēja pārlie-cināšanās spēka. Aleksandram Kortānam doktora Bartolo loma pie-slāv kā ļabi pašūta fraka; vokālitate būtu vēl labāka, ja dziedoms atteiktos no dažiem sekla, neizteiksmīga tota papēmieniem. Nopelniem bagātā mākslas darbiniece Helēna Berzinska Ber-tas lomai tiklab vokāli, kā tēlojuma dod diezgan rakstura un groteskā ele-menta. Savu nelielo uzdevuma ļabi veica arī virukoris.

Izrādē bija lieli panākumi publikā, kas rādīja, ka operai cienītāju netrūks.

Jēkabs Vitoliņš

GORKIJA UN PADOMJU LUGU UZVEDUMI RĪGAS TEATROS

Vissavienības teātru biedrības Gorkija un padomju dramaturģijas kabīnēta vadītājs M. Levins, iepazīnīes ar Gorkija un padomju lugu iestudēju-niem Rīgas teatros, 17. februārī nolā-sīja plašu referātu, kurā novērtēja Ri-gas teātru veikto darbu.

M. Levins atzīmēja, ka Rīgā, kā ne-vienā Padomju Savienības pilsētā, ļoti liela vieta teātru repertuarā ir Gorki-ja lugām. Iepriecinoši un svarīgi ir tas, ka Gorkija lugu uzvedumi uz te-ātru skatuveīm ir ļabi un dziļi pārdo-māti. Sevišķi augstu kritiķis novērtēja „Jegora Buličova un citu” uzvedumu Valsts Dailēs teātrī un „Ienaidnieku” uzvedumu Valsts Krievu dramā te-ātrī. No Rīgas teātru izrādēm pār ak-

tualām šīs dienas temām M. Levins kā augstvērtīgu atzina A. Grigula lugas „Kā Garpēteros vēsturi taisīja” uzve-dumu Latvijas PSR Valsts Dramas te-ātrī un Lavreneva lugas „Par tiem, kas jūrā” uzvedumu Valsts Krievu dramā teātrī.

Referents kritizēja lugas „Viņu jau-tājums” traktējumu LPSR Dramas te-ātrī, „Tā arī būs” — Valsts Krievu dra-mas teātrī un „Vienkāršais cilvēks” — Jelgavas teātrī.

Ļoti silti kritiķis izteicās par Dai-lēs teātra jubilejas izrādē „Uguns un nakts”, sevišķi izcelot LPSR nopel-niem bagātu skatuves mākslinieku Li-litas Bērziņas un A. Filipsona tēloju-mus.

MĀKSLINIECISKĀS PAŠDARBĪBAS KOLEKTĪVI GATAVOJAS IZSTĀDEI

Patlaban republikas pašdarbības kolektīvi gatavojas pagastu un Rīgas pilsētas rajonu skatēm, kas notiks laikā no 20. līdz 25. martam.

Vadoties no uzdevumiem, kas izriet no VK(b)P CK vēsturiskajiem lēmumiem par ideoloģiskā darba uzlabošanu, 1947. g. skatē mākslinieciskās pašdarbības kolektīvos jāiesaista pēc iespējas plašākas darbāļaužu masas, jā-organizē jauni pašdarbības kolektīvi, jāizvirza jauni talanti visās tautas mākslas nozarēs un jāsniedz tiem metodiska palīdzība viņu spēju tālākai izkopšanai, jāpācē repertuara idejiskais un mākslinieciskais līmenis, uzņemot tajā tādus padomju autoru darbus, kas izkoptu tautā možu garu, ticību saviem spēkiem un gatavību pārvarēt visas grūtības un šķēršļus.

Skatē piedalīsies visi kulturas namu, tautas namu, klubu, vidējo un augstāko mācības iestāžu mākslinieciskās pašdarbības kolektīvi un atsevišķi izpildītāji. Skatē būs reprezentēti visi pašdarbības veidi: kori, dramatiskie puleļi, orķestri, dalīpasītāji, deklamētāji, solo dziedātāji, deju pulciņi, tēloāja un lie-tišķā māksla.

Skate notiks trijos posmos. Pirmais posms — pagastos un Rīgas pilsētas rajonos — notiks no 20. līdz 25. martam. cīrais posms — aprīņu centros un pilsētās — no 11. līdz 13. maijam, republikaniskā skate Rīgā — no 25. līdz 30. jūnijam.

Lietišķās un tēlotājas mākslas pašdarbības (audumi, apģērbī, saktas, zīmējumi, gleznas, koka, māla, metāla izstrādājumi) skate notiks aprīņu centros un pilsētās — no 11. līdz 13. maijam; republikaniskā skate Rīgā — no 25. līdz 30. jūnijam.

Novērtējot kolektīvu darbu, žūrijas komisijas vadīsies no repertuara idejiski mākslinieciskās vērtības un izpildījuma kvalitātes.

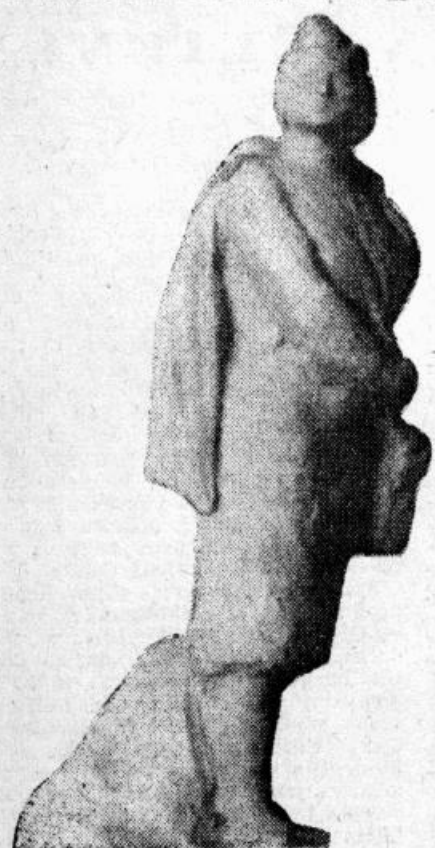
Labākajiem pagasta un pilsētas ko-riem piešķirs ceļojošos sarkanos karogus; orķestriem, dramatiskskajiem un deju kolektīviem — balvas. Labākos atsevišķos izpildītājus un lietišķās un tēlotājas mākslas pašdarbības darbus godalgos ar mākslinieciskās pašdarbības Centralās republikaniskās komisijas goda rakstiem.

E. Laipnieks

N. Dirikis Partizane

Kultūras dzīve REPUBLIKĀ

J. Lukaševics Zemniece

Valsts Krievu drāmas teātri patlaban notiek divu jaunu lugu iestudēšanas darbi. Režisors J. Jurovskis iestudē A. Čehova lugu «Tēvocis Vana». Režisora konsultants šīs lugas iestudēšanā būs Maskavas Akadēmiskā Drāmas teātra režisors Knebls. Dekoratīvo ietēpju gatavo mākslinieks Abolins. Uzvedumā piedalās teātra izcilākie aktieri — nopelniem bagātais mākslinieks Jurovskis, nopelniem bagātā skatuves māksliniece Melnikova, aktieri — Bunčuka, Deņisovs u. c. Šai lugā pirmoreiz Rīgā uzstāsies arī aktrise Bogdanoviča un Roze.

Režisors M. Pjarns iestudē K. Simonova jauno lugu «Krievu jautājums». Dekoratīvas inscenējumam gatavo mākslinieks Zirnīs. Galvenās lomas tēlo nopelniem bagātā skatuves mākslinieki Astarovs, Digams, aktieri Zvanova, Legopkovs, Šachovskojis u. c.

Abas pirmizrādes paredzētas marta mēnesī.

* Tukuma aprīnka kultūras nama dramatisks ansamblis režisora No-

ronberga vadībā iestudējis Arvīda Grigula lugu «Kā Garpēteros vēsturi taisīja».

* Par godu LPSR Augstākās Padomes vēlēšanām Liepājas Muzikālā dramatisks teātris bija iestudējis Rosini komisko operu «Seviļas bārdzīnis» diriģenta R. Aleksejeva un režisora inscenētāja P. Latiševa vadībā.

* Madonas kultūras nama dramatisks kopa režisora Viļa Segliņa vadībā gada laikā sagatavojuši un snieguši skatītājiem divus lugu uzvedumus: Korneičuka «Mistera Perkīnsa misija boļševiku zemē», A. Grigula «Kā Garpēteros vēsturi taisīja», kā arī sešus viencēļienus: Brodeles «Agitatoru», Grigula «Uz kuru ostu?» (3. cēliena 2. ainu), Simonova «Krievu laudis» (2. cēliena 4. ainu), Suchodolska «Mulķi», Brodeles «Pienākumu» un Valda Grēviņa «Interesantu gadījumu». Bez tam sagatavotas divas literāri muzikālas montāžas: M. Rudziņa «Cīņas ceļš» un «Staļina Konstitūcija».

* Ventspils strādnieku klubs organizē jaunu stīgu orķestri ar 50 dalībniekiem. Orķestri vadīs piedzīvojis stīgu orķestra vadītājs Aboliņš.

* Auces pagasta Lielirbes ciemā kādā no vācu okupantu izpostītajām ēkām ciema jaunieši ierīkojuši klubu. Tas kļuvis par apkārtnes kulturālās un sabiedriskās dzīves centru.

* Liepājas Valsts Muzikālā dramatisks teātris drīzumā uzsāks Krona lugas «Dziļā izlūkošana» iestudēšanu. Diriģenta Rotislava Aleksejeva muzikālajā vadībā operas ansamblis gatavo Verdi operu «Traviata» ko iestudēs arī krievu valodā. Vēl šīn sezonā teātris iestudēs Korneičuka lugu «Platonas Krečets», Grigula — «Uz kuru ostu?», Goldoni — «Divu kungu kalpu» un Raiņa — «Pūt, vējņi!». Teātris savā repertuārā uzņēmis arī Ofenbacha opereti «Perikola». Sezonas nobēgumā teātris sniegs trešo operas uzvedumu — Pučīni «Bohemu». Teātris šogad dos arī simfonisku koncertu ciklu, kurā piedalīsies vietējie mākslinieki un viesi.

JAUNAS GRĀMATAS

Valsts izdevniecība redakcijai piesūtījusi šādus izdevumus:

- Margarita Aligere. «Pasaka par patiesību». Dramatisks poēma 4 cēlienos. Tulkojusi Elīna Zāliete. 39 lpp. Maksā 2 rbl. 50 kap.
- A. Арапъ-Берие. «Смерть Менуца». Рассказы. Перевод с латышского. Обложка Яна Пола. 136 стр. Цена 3 руб.
- Arvīds Grigulis. «Kā Garpēteros vēsturi taisīja». Komēdija 4 cēlienos. 135 lpp. Maksā 4 rbl. 50 kap.
- B. Lavrenevs. «Par tiem, kas jūra». Luga 4 cēlienos, 8 ainās. Tulkojis Valdis Grēviņš. 88 lpp. Maksā 2 rbl. 50 kap.
- I. Lēmanis. «Gunāram nav laika». Ilustrējusi E. Neckaja. 28 lpp. Maksā 50 kap.
- D. Mamīns-Sibirjaks. «Pēdējā mūša». A. Kronenberga ilustrācijas. 32 lpp. Maksā 50 kap.
- A. Nīkulins. «Zelta zvaigzne». Stāsts. Tulkojusi M. Silabriede. Vācu zīmējis A. Dimiņš. 100 lpp. Maksā 3 rbl. 80 kap.
- A. S. Puškīns. «Vara jātnieks». Pēterpiln stāsts. Atdzejojis Jānis Plaudis. Pēteris Upiša oriģinālkokgrebumi. 48 lpp. Maksā 1 rbl. 50 kap.
- J. Rainis. «Uguns un nakts». Sena

- dziesma — jaunās skapās. Vācu zīmējis J. Plēpis. 120 lpp. Maksā 4 rbl.
- J. Rainis. «Zelta zirgs». Saulgriežu pasaka piecos cēlienos. Vācu zīmējis J. Plēpis. 116 lpp. Maksā 3 rbl. 50 kap.
- K. S. Staņislavskis. «Mana dzīve mākslā». Tulkojusi Valija Brušne. Vācu zīmējis M. Vitoliņš. 549 lpp. Maksā 16 rbl.
- I. Tolstojs. «Pasakas par zvēriem». A. Breja zīmējumi. 16 lpp. Maksā 4 rbl.
- Latviešu valodas lasāmā grāmata. 3. klasei. Sastādījusi Z. Lubaniete. 368 lpp. Maksā 2 rbl. 80 kap.
- Lasāmā grāmata. 4. klasei. Sastādījusi Z. Lubaniete. 292 lpp. Maksā 2 rbl. 20 kap.
- «Mažā kazaka dziesma». No skāpu filmas «Pulka dēls». O. Fadejevas un A. Liepiņa vārdi. A. Liepiņa muzika. Maksā 1 rbl.
- M. Zariņš. 2 dziesmas balsij ar klavieru pavadijumu: «Aija, Ancī, sija» — tautas dziesma un «Lai bēdāja veins par puisi» — tautas dziesma. Maksā 3 rbl.
- A. Zilinskis. «Klavieru spēles skola». II izdevums. Maksā 24 rbl.

PSRS tautu senās monumentalās mākslas izstāde

PSRS Arhitektūras akadēmija 12. februārī atklājusi Padomju Savienības tautu senās monumentalās mākslas izstādi, kurā pārstāvētas vairāk nekā tūkstoš gados radīto arhitektūras pieminekļu kopijas. Tik plaša senās monumentalās mākslas izstāde notiek pirmo reizi.

Izstādē redzamas Kaļazinas klostera XVII g. s. freskas, kā arī senkrievu un sengrieķu XVIII g. s. freskas un armeņu miniaturu kopijas.

Starp eksponātiem vairāk nekā simts senās Kijevas, Lielās Novgorodas, Pleskavas, Vladimīras, Suzdaļas un citu pilsētu arhitektūras pieminekļu kopiju un akvareļu. Būs izstādīti arī senkrievu celtni, Kijevas, Novgorodas un Pleskavas klostera fresku kopijas. Daudzi no šiem pieminekļiem vācu okupācijas laikā gājuši bojā.

Izstādes laikā notiks zinātniska konference, vēlta monumentalās mākslas

problemām. Konferences darbā piedalīsies ievērojamākie padomju monumentalās mākslas padomju meistari.

Maskavas teātru repertuārs

Maskavas teātri šai gadā ievērojami paplašina savu repertuāru.

Februārī uz PSRS Lielā teātra skatuves atjaunoja Asafjeva baleta «Parizes liesma» uzvedumu. Maijā mēnesī pirmo reizi maskavieši redzēs Muraēli operu «Arkātējs konisars», bet oktobrī — Balančivadzes operu «Dzīve». Bez tam Lielais teātris decembra mēnesī atjaunos Glinkas operas «Ruslans un Ludmila» uzvedumu

Lielā teātra filiālē atjaunots Rubinšteina operas «Demons», bet aprīlī — Serova operas «Naidīgais spēks» uzvedumi. Junijā uz skatuves parādīsies jaunais Kreina balets «Tautas meita». Maskavas Valsts Akadēmiskais Dailes teātris un tā filiāle šī gada repertuārā uzņēmis Čirskova lugu «Uzvarētāji», Čehova — «Tēvocis Vanu», S. Maršaka — «Divpadsmit mēnešus» un N. Asanova lugu «Dārgakmeņi».

Maskavas Valsts Muzikālais teātris uzvedīs Vasilenko operu «Suvorovs», jauno Enkes operu «Lubova Jarovaja» un jauno Spadavekija baletu «Laimes krasts».

Padomju dramaturgu darbu tulkojumi

Lai papildinātu savienoto un autonomo republiku teātru repertuāru ar padomju autoru darbiem par šīs dienas aktīviem jautājumiem, PSRS Mākslas lietu komiteja uzdeva republikāniskajām mākslas lietu komitejām un pārvaldēm pusotra mēneša laikā pārtulkot Padomju Savienības tautu valodās šādas lugas: K. Simonova «Mūsu jautājums» un «Dienas un nakts», A. Fadejeva «Jauno gvardi», G. Grakova inscenējumā, N. Asanova «Dārgakmeņus», P. Niļina «Plašā pasaulē», S. Mičalkova «Sevišķu uzdevumu», A. Korneičuka «Platonu Krečetu».

Mākslas lietu komiteju priekšsēdētājiem un pārvalžu priekšniekiem jānodrošina tulkoto lugu ieslēgšana 1947. gada teātru repertuārā.

FRANČU LITERĀTURAS CEĻI

1830. gada jūlijā, 1848. gada februārī un jūnijā, 1871. gada martā uz barikādēm. Rakstnieku atteikšanās no šīm tradīcijām daudzējādā veidā ietekmēja franču literatūras pagrimšanu. Franču literatūras vēsturnieks Anri Peirs savā grāmatā «XX gadu simteņa laudis un jaunrade» par pēckāra rakstnieku pauda ziņu un tās literatūru rakstīja šādi:

«Pēckāra paaudzē bija dziļas vilšanās pilna. Tai trūka ticības pašai sev, saviem radošajiem spēkiem. Tas noveda pie daudzu cerību saīršanas un daudzu izcilu talantu bojā ejas.»

Tā bija literatūra, kurai «trūka episkā un tragiskā sajūtas, tai nebija ne varoņu, ne ticības varonības». Izskaidrojot šo stāvokli, konservatīvais literatūras pētnieks Peirs bija spiests atzīt, ka šī laikmeta literatūra bija «šķiras literatūra, buržuāziska laika kavēklis, kas neatrada ceļu tautās». Ari franču liberalais kritiķis Zans Šlimberžs šī laikmeta franču literatūras vājumu saskata tās atrautībā no tautas. Francijas literatūrā, tās kulturālā un politiskajā dzīvē trūka fundamentālu vērtību. «Tauta neies uz barikādēm, lai sargātu šo kultūru.» — rakstīja Šlimberžs.

Vilšanās sajūta franču inteligencē, kas negribēja vai neprata saraut saites ar buržuāzisko kultūru, dzina to uz neauglīgu protestu, kas izpaudās savā veidā idejiskā nihilismā un pseidorevolucionarismā Malro garā vai Luija Selina literāriskā huligānismā.

Bet arī tie buržuāziskie rakstnieki, kas mēģināja pievērsties tautas dzīvei, neredzēja to īsteni, neprata to sniegt pilnvērtīgi. «Populīstus», «tautbūniekus» virziens apņēma ar seku naturalismu. «Unanimisti» — Zils Romens Diamels tiksmīnājās tautas ciešanās. Kā vieniem, tā otriem tauta šķita iegrīmusi savās raizēs, savās ikdienas rūpēs. Šie «mizerabilisti» cilvēku iztēloja niecīgu un nožēlojamu bezpalīdzīgu, veģetēšanai nolemtu. Šī literatūra neredzēja tautā nekādas pacelšmes, nekur un ne uz ko neaicināja un nesauca. Viņa noveda dziļā pesimismā, no kura dažī rakstnieki glābās fantastikā, piedzīvojumu žanrā vai intelektuālā avantūriskā, ko tie apzīmēja kā kādu sarežģītu dziļumu. Par viņu

ideālu kļuva «nelietderīgā darbība», kuras priesteris bija Andre Zids. Ne veltī tādi rakstnieki kā Monterlans, Dri de la Rošels, Zils Romens, kas svaidīgumu un nepastāvību uzskatīja par pozitīvu īpašību un intelektuālu komplikāciju, ar visu savu bagāžu pārgāja Francijas nodevēju nometnē. Tāpat par hiterisma palīgiem kļuva arī tie franču rakstnieki, kas pretī tautai un demokrātijai griebeja nostādīt savu «gara fronti». Augstprātīgi deklarēdami, ka viņi stāvo «pāri politikai», ka viņi negribot aizstāvēt ne tautas, ne valdošās šķiras intereses, bet tikai tirās «gara intereses», patiesībā viņi izrādījās par īstiem fašistiem, vācu hiterisma aģentiem. Kad nāca katastrofa, ka viņi negribot aizstāvēt ne tautas, ne valdošās šķiras intereses, bet tikai tirās «gara intereses», patiesībā viņi izrādījās par īstiem fašistiem, vācu hiterisma aģentiem. Kad nāca katastrofa, ka viņi negribot aizstāvēt ne tautas, ne valdošās šķiras intereses, bet tikai tirās «gara intereses», patiesībā viņi izrādījās par īstiem fašistiem, vācu hiterisma aģentiem.

Rakstā «Franču literatūra pēc 1940. gada», runājot par rakstniekiem, kas okupācijas laikā turpināja antihumanistisko franču literatūras «nežēlības virziena» līniju, kā zināmie Moriss Blanso, Žoržs Batais, Kamīzs u. c., kritiķis Zaks Sutū izsakās, ka «viņi papūļējušies nogāzī cilvēka statuju no tās piedestalā un sadedzināt to kopā ar citiem pagātnes pieminekļiem». Viņi pūlējās cilvēku parādīt «kā zoologisku objektu, kā dzīvnieku starp dzīvniekiem».

Netālu no viņiem mūsdienā Francijā aizgājuši arī tādi rakstnieki kā Zans-Pols Sarts, kas pūlas «padziļināt» un «papildināt» fašistiskās ideoloģijas bausļus. «Eksistencialisms» dibinātājs,

pesimistisku, cilvēku ienaida tendencēm piesātinātu romanu «Siena», «Nelaikums» autors, «jaunas» cilvēku un dzīvi noliedzējas filozofiskās sistēmas izgudrotājs, neitralas vienaldzības un pasivitātes sludinātājs, viņš literatūru noved līdz absurdam. Šai pašā virzienā nopūlās arī visdažādākie «neosirealisti», «sensorrealisti» un «letristi», kas nonākuši pat līdz alfabeta noliegšanai.

Franču literatūras nākotne nav šīs samākslotajās literārajās mežģīļumos. Jaunākās franču literatūras istie pārstāvji izgājuši cauri partizanu cīņās un pretestības kustības pārbaudījumiem. Tur viņi smēlušies sev iedvesmu un spēku. Rakstnieku antifāšistu un viņiem piebiedrojušos godīgo franču rakstnieku slavenā plejāde nenolika ieročus tautas pārbaudījuma dienās.

Dziļā pagriņē vācu okupantu jūga spaidos Parīzē radās rakstnieku nacionālā komiteja, kuras sastāvā bija Aragons, Musīnaks, Polgans, Dekurs, Vildraks u. c. Šie rakstnieki, spītīgi fašistu teroram un nodevējiem no Viši, turpināja savu cīņu. Viņi izmantoja katru iespēju, lai paverdzinātāajā Francijā skanētu brīvais vārds. Tā bija cīņas un optimisma literatūra. Viņa pauda ticību uzvarai, patiesībai un taisnības uzvarai. Nelegāli iznāca un pa visu zemi izplatījās tādi žurnāli kā «Franču māksla», «Atbrīvošanas burtnīcas», «Pusnakts kronika». Tie turpināja franču literatūras labākās tradīcijas, organizēja cīņu pret fašisma tumsas spēkiem — par brīvu Franciju.

Par piedalīšanos šīs pagrīdes izdevumos ne mazums franču rakstnieku samaksāja ar savu dzīvību. Zaku Dekuru, žurnāla «Franču literatūra» redaktoru, vācieši nošāva. Fašistu koncentrācijas nometnē aizgāja bojā Maksis Zakobs. Moeckļu nāvē mira rakstnieki un zinātnieki Žoržs Pomitcers un Zaks Salomons. N. Ostrovska romana «Kā rūdijās tērauds» tulkotājs franču valodā Valentīns Feldmanis gāja bojā, kad vācieši uzspriņdīnāja Parīzes elektrotostāciju, Leonu Musīnaku vācieši zvēriģi spīdzināja, bet visas šīs zverības nespēja salauzt īstoš rakstniekus — patriotus. Pretestības kustība lēja jaunus spēkus viņu jaunradē.

Franču dzeja, kas līdz ar Polu Valeri šķita pilnīgi izsīkusi, pretestības kustībā atrada augstas iedvesmas avotus. Dzeja gāja nelegālās literatūras avangardā.

Franču kritika runā par četriem dzejniekiem, kas bija pretestības kustības dvēsele: par Luiju Aragonu, Pjeru Žanu Zurē, Polu Eluaru un Pjeru Emānuēlu. Par visiem šiem dzejniekiem var sacīt, ka līdzdalība pretestības kustībā atdzīvinājusi viņu jaunradē. Viņi ir pilni možas, pašpārliecināta optimisma un ticības Francijas nākotnei. Šā laikmeta labākos dzejoļus sakopoja un izdeva krājums «Dzejnieku gods» jau tad, kad vēl pastāvēja nelegālie pagrīdes apstākļi. Luijs Aragons izdevis savu stāstu krājumu par franču partizanu cīņām, kas pauz dzīvi apliecināšu cīņas patosu.

Tā cīņu ugunīs auga un rūdījās jaunā franču literatūra, dzīves virzītāja, progresa paudēja, tautas vajadzības un intereses atspoguļojoša literatūra. Tās autoritāte nemiģīgi pieaug. Par to liecina fakts, ka franču rakstniece Elza Triole saņēma Gonkura prēmiju par romanu «Baltais zirgs», kas tēlo franču partizanu cīņas, to apliecina arī Andre Samsona jaunās grāmatas «Brīnumu āka», kas atsedz patiesību par Viši nodevējiem, liele panākumi.

Franču progresīvās literatūras gara možuma un katjas spēju stiprināšanā kā vācu okupācijas gados, tā arī pēc kara liela nozīme ir Padomju Savienībā, tās Padomju Armijas sekmēm un augstajam kultūras līmenim socialistiskā zemē. Katrs nelegālās cīņas avīze «Pusnakts kronika» numurs lievētāja zinās par padomju tautas uzvarām Lielā Tēvijās kara frontēs, zinās par padomju kultūru un mākslu. Padomju tautu varonības un pašalīdzības paurāgi sniedza varenu ierosmi atbrīvošanas kustībai Francijā.

Franču rakstnieks Zans Rišars Bļoks, kas kara laikā no Maskavas pa radio sniedza savus raidījumus franču tautai, uzturēja možumu un cerību frančos, kas Padomju Savienībā redzēja savas atdzimšanas kilu.

Ši ietekme izpaužas arī franču progresīvajā literatūrā. Tās rakstnieki redz padomju literatūrā paraugu možas, dzīvi apliecināšas mākslas ciešai vienotībai ar tautu, bez kā nevar būt šīs literatūras.

M. Rešals